Alexis V. Drăculea

În retragere

Schițe şi nuvele din răsboiu

Editat de
George Sandulescu şi Lidia Vianu

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Press Release

6 Ianuarie 2015
Epifania

Mihail C. Vlădescu

The Complete Works

Opere Complete

Edited by C. George Sandulescu and Lidia Vianu

At the very beginning of the year 2015, *Contemporary Literature Press* is publishing *The Complete Works* of a writer who was born almost at the same time as T.S. Eliot and James Joyce. He wrote about 'restlessness', 'insatiable, ruthless observation', 'foreigners from all over the world', 'desire' and 'violence': these words come from Mihail C. Vlădescu himself. They reveal him as a Modernist in early 20th Century Romania. This is the reason why we are publishing one of his books in both English and Romanian.

Who exactly was Mihail C. Vlădescu? A 'Former MP' (as he signs two of his books) who graduated from Law School at the University of Bucharest, who fought as an officer in World War I, was a journalist, a Member of Parliament, a political and military commentator. A traveller above everything else. Theoretically, he resided in Bucharest, number 18 Pictor Romano street. He was born in 1886, and died very young, at only 45 years of age. The Vlădescu buiiliding, owned by his family, was just a few steps away from number 9 Plantelor Street, where the Romanian national poet Mihail Eminescu died three years later, in 1889...

The books we are now publishing fall into two categories: books of reality and books of the imagination. The writer

Începem anul 2015 cu *Operele Complete* ale unui scriitor care s-a născut cam în acelaşi timp cu T.S. Eliot şi James Joyce. Un scriitor român care ne vorbeşte despre „neastâmpăr", „sete de observație nemiloasă şi crudă", „străini pripăşiți de prin toate părțile", „dorințe" şi „violență": l-am citat pe Mihail C. Vlădescu. Expresiile surprind esența operei lui moderniste. „Fluxul Conştiinței" şi „monologul interior" au încolțit, aşadar, şi în România anilor 1920. Tocmai pentru acest motiv, unul dintre volumele pe care le publicăm acum apare bilingv, în limbile română şi engleză.

Cine era Mihail C. Vlădescu? În mod sigur un „Fost Deputat" (cum apare pe coperta câtorva dintre cărțile lui), absolvent de Drept la Universitatea din Bucureşti, ofițer în primul război mondial, gazetar, membru în Parlament şi comentator politic. Dar mai presus de toate, mare iubitor de călătorii. Teoretic, domiciliat în Bucureşti, pe strada Pictor Romano numărul 18, s-a născut în anul 1886 şi a murit foarte tânăr, la numai 45 de ani. Blocul Vlădescu, unde locuia cu familia lui, era la doi paşi de strada Plantelor numărul 9, locul unde a murit Mihail Eminescu cu trei ani după naşterea lui Vlădescu, în anul 1889...

Cărțile pe care le publicăm acum se împart în două categorii: cărțile realității şi cărțile imaginate. Pe primele, scriitorul le semnează cu numele lui adevărat. Celelalte

signed the books in the first group with his real name. The books in the second category were written under the pseudonym Alexis V. Drăculea. The implications of this invented name are hinted at in the Editors' Introductions.

This writer is not present in any history of literature so far. The important libraries of the country know little about him. When you least expect it, you come across one more of his books in some obscure second-hand bookshop.

Mihail C. Vlădescu, however, was more than just a writer: he was also a political personality of his time. The proof of that statement can be found, among others, in his political discourses in the Romanian Parliament. They betray an irresistible intelligence, biting irony, breathtaking presence of mind, and a remarkable knowledge of international politics during World War I and after.

Contemporary Literature Press is now launching an invitation to its readers to join the game and investigate the case of a writer who travelled the world, fought in the war, made Modernism in his books, and who is still hiding under the enigmatic mantle of the pseudonym Alexis V. Drăculea!

Bucharest-Monaco, 2015

au apărut sub pseudonimul Alexis V. Drăculea, ale cărui semnificații le veți afla citind introducerile la Operele Complete.

Nu figurează în Istoria Literaturii a lui George Călinescu. Marile biblioteci ale țării nu ştiu mare lucru despre el şi nici nu au toate cărțile lui. Atunci când te aştepți mai puțin, mai descoperi printr-o întâmplare încă un volum pe care îl vinde un anticar obscur.

Mihail C. Vlădescu a fost nu numai unul dintre scriitorii modernişti ai României: el a fost şi om politic. Dovedesc acest lucru discursurile lui în Parlamentul României, ca Deputat de Teleorman. Găsim în aceste discursuri o remarcabilă inteligență vie, o ironie muşcătoare, o prezență de spirit cuceritoare, şi o cunoaştere impecabilă a situației internaționale interbelice. O adevărată personalitate a anului 1922... Ca să-l parafrazăm pe cronicarul Miron Costin din veacul al XVII-lea, „Nasc şi la Alexandria oameni."

Contemporary Literature Press îşi invită cititorii să intre în jocul acesta şi să descopere cine a fost scriitorul care a bătut lumea, a făcut războiul, a scris aproape la aceeaşi masă cu marii modernişti, şi care încă se ascunde în mantia enigmatică a pseudonimului Alexis V. Drăculea!

George Sandulescu and Lidia Vianu

Alexis V. Drăculea

În retragere

Schițe şi nuvele din răsboiu

Editat de
George Sandulescu şi Lidia Vianu

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS
http://editura.mttlc.ro

Contemporary Literature Press
Editura pentru studiul limbii engleze prin literatură

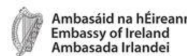
Director
Lidia Vianu

Executive Advisor
George Sandulescu

The online Publishing House of the University of Bucharest

ISBN 978-606-8592-84-8

Copertă şi ilustraţii
Lidia Vianu

Dactilografiere: Violeta Baroană, Şerban Dudău, George Mihăiţă, Alexandra Munteanu, Mihaela Olinescu, Iulia Pîslaru, Roxana Ţicămucă, Marcela Zorland
Proofreading: Silvia Bratu, Andrei Scurtu
Corectură: Violeta Baroană
Postare: Simona Sămulescu
Publicitate: Violeta Baroană

În retragere. Schiţe şi nuvele din răsboiu de Alexis V. Drăculea (pseudonim al lui Mihail C. Vlădescu) a apărut prima dată în anul 1918 la Bucureşti, la Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu. Prezenta ediţie păstrează ortografia şi punctuaţia autorului.

Mihail C. Vlădescu se semnează **MicHail** în drama în 5 acte *Voica*, (1912?). Trei volume de proză (*Jurnalul meu de răsboiu*, 1918; *În retragere*, 1918; *Între Venus si Marte*, 1922) şi o tragedie în 3 acte, *Ioana*, 1928 sunt semnate de el sub pseudonimul **Alexis V. Drăculea.** Primele două volume scrise de el apăreau în timpul primului Război Mondial, restul abia după sfârşitul războiului.

Michail are rezonanţă Biblică şi în acelaşi timp trimite la Arhanghelul Mi(c)hail. **Alexis** trimite la Alexandria, oraşul de origine al întregii familii Noica, în care s-a născut Mihail C. Vlădescu. **V** are fără îndoială legătură cu numele de familie, Vlădescu. Cât despre **Drăculea**, sensul nu este desluşit. Nepotul scriitorului, C. George Sandulescu, editor al Operelor lui complete, îşi aminteşte că mama lui, Elena Sandulescu, sora lui Mihail C. Vlădescu, vorbea de *Drăculeşti*, moşia arendată de Constantin Vlădescu, tatăl ei, primarul oraşului Alexandria: toate acestea se petreceau înainte de anul 1900, sub domnia regelui Carol I.

Imaginea de pe copertă: Marc Chagall, Obsesie.

Alexis V. Drăculea

În retragere

Schițe şi nuvele din răsboiu

Editat de

George Sandulescu şi Lidia Vianu

CONTEMPORARY

LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro

The University of Bucharest. 2015

Cuprins

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Alexis V. Drăculea
În retragere. Schițe şi nuvele din răsboiu
1918

2

George Sandulescu

A New Noica of Long Ago
Un Noica proaspăt revenit din trecut
Mihail C. Vlădescu (1886-1931)

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Alexis V. Drăculea

În retragere. Schițe şi nuvele din răsboiu

1918

3

Alexandrina Noica, épouse VLĂDESCU, and her family: 12 children—six boys and six girls—all born between 1885 and 1906. One every year: in 1889 two, even: one in January, another in December... The photo was most likely taken in 1906—when the last was born.

Alexandrina Noica, épouse VLĂDESCU, şi familia ei: 12 copii – şase băieți şi şase fete – născuți cu toții între 1885 şi 1906. Câte unul pe an: iar în 1889 chiar doi în acelaşi an: unul în ianuarie, celălalt în decembrie... Fotografie făcută foarte probabil în 1906 – anul ultimului născut.

Contemporary Literature Press

http://editura.mttlc.ro

The University of Bucharest. 2015

He's been on my book-shelf for more than half a century. I remember having to cut some of the pages of the new plays upon my very first reading...

De mai bine de jumătate de veac el se află ascuns undeva pe rafturile bibliotecii mele. Mi-aduc aminte că, atunci când l-am citit prima oară, a trebuit să tai chiar eu o parte din paginile pieselor şi ale textele lui cele mai recente.

o

A forgotten man. A fairly good Romanian writer never remembered by anybody. Except by his own brothers and sisters. And by myself.

Un om dat uitării. Un scriitor român destul de reuşit, pe care nimeni nu-l mai ține minte. Afară, doar, de frații şi surorile lui. Şi de mine.

o

One of the very rare literary personalities revived direct by the Net.

Una din puținele personalități pe care le readuce la viață în mod straniu ceva ce se numeşte INTERNET.

o

Is he worth it ? It's up to you all to judge... He may enrich Romanian literature. Or he may not.

One can never properly judge one's own!

For relatives usually lack the distancing required in order to relate in an objective manner.

Merită, oare? Cititorii vor hotărî... Poate va îmbogăți literatura română. Poate nu.

E atât de greu să-i judeci pe ai tăi!

Când vine vorba de familie, nu avem detaşarea necesară pentru a percepe obiectiv lucururile.

o

What was he? He was many things: a devoted **Soldier** in the fight against the Nation's Enemy—something quite impossible to find in our days, where the Homeland—*La Patrie*—has etherised into near-total disappearance.

A passionate Member of Parliament—

Ce anume a fost? A fost mai multe: **soldat** credincios luptei împotriva Duşmanului Națiunii—lucru greu de găsit astăzi, când Patria—*La Patrie*—a dispărut aproape cu totul.

Deputat aprins—*un député*—în luptă cu cei puternici şi de rang înalt—

un ***député***—fighting the high and mighty—Nicolae Iorga, for instance—by the skin of his teeth, for the right cause—I'm sure. What exactly was that 'right cause', you may ask. I reply, 'I haven't the slightest idea'... But for an officer like him—barely back from battle—it is quite, quite inconceivable that he would have stood up so staunchly for the wrong thing.

He must have been far too deeply marked by the Great War.

A meticulous **commentator** of war events from so many angles: the personal and intimate angle of the war-diarist; the highly analytical angle of the consummate war scholar, in *Problemele Comandamentului*. And last, but not quite, from the purely fictional angle—from the highest viewpoint of all—the purely literary one, in his so very economically written dozen or so of short stories, entitled *În Retragere*.

What professions did he actually exert? For there is so much circumstantial evidence that he must most certainly have had more than one...

Having studied Law at the University of Bucharest before the First World War, he of course became '**un avocat**', that is, in English terms, both a solicitor and a barrister, wrapped all in one.

I must humbly confess that I do not

Nicolae Iorga, de pildă—încrâncenat, pentru o cauză dreaptă—sunt convins. Ce „cauză dreaptă” anume—vă întrebați. Sincer să fiu, nici eu nu ştiu... Dar, ofițer fiind—abia întors din război—e foarte greu de crezut că ar fi luptat cu atâta îndârjire pentru o cauză nedemnă.

Trebuie că Marele Război l-a marcat profund. Poate prea profund.

Comentator meticulos al evenimentelor de război, din toate unghiurile: acela personal şi intim al jurnalului de război; unghiul ascuțit analitic al eruditului desăvârşit în ale războiului, în *Problemele Comandamentului*. Nu în ultimul rând, din persepctiva imaginației—mai presus de toate celelalte—acesta fiind unghiul pur literar, în cele douăsprezece nuvele ale sale, scrise cu mare economie de efecte şi intitulate *În retragere.*

Care anume au fost profesiile lui? Fiindcă avem atâtea dovezi clare că precis a avut mai mult decât una...

Studiase Dreptul la Universitatea din Bucureşti înainte de primul război mondial, şi prin urmare a devenit „avocat”, pledant şi nu numai.

Mărturisesc cu părere de rău că nu cunosc direct de la membrii familiei mele nimic despre realizările lui. (A

know absolutely anything about his achievements from my own family. (He had died three years or so before I was born...)

But considering he had been prospering financially—with an elegant villa at Braşov and even a German governess to take care of it (she took care of me too for a whole summer when I was old enough to remember her face and her memorable statements!), he was spoken of with the kind of respect that money almost automatically generated around him.

And then, he wrote. For the newspapers, of course. So he was also a **journalist**. Which newspapers? And what about ?

I have absolutely no idea. For in my later years of adolescence and early youth I was so frantically busy hiding his intellect, his image, his very existence from the over-inquisitive Communist régime that had for half a century enveloped the whole country that no member of the family ever dared touch the subject, not even in the most private circumstances. We had all learned ever so quickly in the late 1940's that mentioning the Past was not only perfectly useless, but could also become extremely dangerous. Especially for the younger generation.

So, **the blanket of total silence enveloped the personality of Mihail**

murit cu vreo trei ani înainte de a mă naşte eu...)

Având, însă, în vedere că îi mersese bine din punct de vedere financiar—avea o vilă elegantă la Braşov, de care îngrijea o guvernantă nemțoaică (tot ea a avut grijă şi de mine o vară întreagă atunci când am început să-i pot ține minte chipul şi replicile, de-a dreptul memorabile), se vorbea despre el cu acel respect pe care i-l asigurau automat banii.

Pe deasupra, mai şi scria. La gazete, desigur. Deci a fost şi **gazetar**. La ce gazete? Despre ce anume?

N-am nici cea mai vagă idee. Mi-am petrecut adolescența şi tinerețea timpurie străduindu-mă să-i ascund inteligența, imaginea, existența, chiar, de iscoditorul regim comunist care a sugrumat toată țara timp de o jumătate de veac în aşa măsură că nici un membru al familiei noastre n-a îndrăznit să atingă măcar subiectul, nici măcar în împrejurările cele mai intime. Cu câțiva ani înainte de 1950 învățaserăm cu toții de la o zi la alta că nu ne servea la nimic să vorbim despre trecut, ba din contră, acest lucru putea să ne facă foarte mult rău. Mai ales tinerei generații.

Prin urmare, **o tăcere absolută** a învăluit personalitatea lui Mihail

Vlădescu for the rest of the century.

It was only his private life that was softly whispered around me. With awe. But it was all so very low key, and ever so fragmentary that I could, barely and with difficulty, piece two and two together for my own secret understanding.

To hide your own relatives in the remotest corners of your heart the whole and entire world seems to understand and be in full agreement with. When your own relatives happen to be evildoers, and downright criminals...

But for the very opposite reason, I never found any beginning of understanding anywhere—absolutely not anywhere. In the whole Western World, except the occasional embarrassed gesture of fairly superficial compassion, and the even more embarrassed shrug of the shoulders, accompanied by the even rarer statement—'I'm ever so glad that that never happened to us here... neither to me, nor to my family.'

The lack of empathy—genuine and complete empathy—***sautait aux yeux***!

The only form of compassion The Western World had developed for itself was Charity—the charity that Oscar Wilde was so very much against. Even long before he felt it on his own skin (he merely intuited that it would be there in the pipeline for him too in the months before

Vlădescu din clipa când a murit.

Auzeam în jur, în şoaptă, doar lucruri legate de viața lui intimă. Aproape că nimeni nu îndrăznea. Totul era spus în mare taină, atât de fragmentar încât mi-a fost extrem de greu, aproape imposibil, să descifrez eu singur lucrurile, pentru mine măcar.

Oamenii înțeleg şi nu au absolut nimic împotrivă să-ți ascunzi rudele de ceilalți, în adâncul sufletului tău. Cu condiția ca aceste rude să fi fost răufăcători de vreun fel, sau chiar criminali ...

Pentru motivul opus, n-am găsit pe nimeni în lume să mă înțeleagă—absolut pe nimeni. Nicăieri în apus. Am întâlnit doar gesturi de compasiune oarecum superficială, când oamenii dădeau din umeri şi, extrem de rar, adăugau—„Slavă Domnului că aici aşa ceva nu ni s-a întâmplat, nu nouă... nici mie, nici alor mei."

Lipsa de empatie—de înțelegere autentică şi profundă—*sautait aux yeux*!

Unica formă de compasiune la care a ajuns lumea apuseană e Caritatea—care îi displăcea atât de mult lui Oscar Wilde. Chiar înainte s-o simtă pe pielea lui (intuise doar că îl aştepta şi avea s-o simtă în lunile de dinaintea morții).

Cea mai cumplită consecință a comunismului instituționalizat vreme

his death).

The worst effect of Communism institutionalised for a solid half century in half Europe remains the irrecoverable **Silence**: the events, and feelings and opinions, that all those who lived them have taken to the grave with them.

So many of them people. So many of them events. So many of them emotions.

As the very last survivor of two large families numbering together more than two dozen, the number of questions I would like to ask the dead members of my mother's and my father's respective families about their past lives is more than infinite. More particularly so, when they include outstanding Philosophers, Academicians, and Parliamentarians.

And that is where Romanian history has **a Black Hole** extending over an interminable half century. How could the darkest Middle Ages be allowed to be 'made possible' right in the midst of Twentieth Century civilization, and right in the heart of the 'most civilized' of all the Five Continents?

Though having been dead for more than a dozen years **before** the advent of Communism in Romania, the case of Mihail C. Vlădescu remains that of a victim in point. Constructing his biography is a near impossibility. Or an achievement at the level of a super-

de jumătate de veac peste jumătate de Europă rămâne această **Tăcere** de nerecuperat: toate incidentele, trăirile şi convingerile îngropate odată cu cei cărora le-au aparținut.

Atâtea personalități... Atâtea incidente... Atâtea emoții... Căzute în ghearele uitării eterne!

Cum sunt cel din urmă supraviețuitor a două familii numeroase, care adunau laolaltă peste douăzeci de persoane, numărul de întrebări pe care aş dori să le pun celor ce au pierit deja din familiile mamei şi tatălui meu despre viața lor din trecut este nesfârşit de mare. Cu atât mai mult cu cât e vorba de Filozofi, Academicieni, Parlamentari de seamă.

Vorbim aici de o **gaură neagră**—*a Black Hole*—în istoria României, care se întinde peste o jumătate de secol ce parcă nu se mai termina. Cum a fost oare cu putință să i se îngăduie celui mai crunt Ev Mediu să „existe" chiar în miezul civilizației secoulului XX, drept în inima celui mai „civilizat" dintre toate cele cinci continente?

Cu toate că a încetat din viață cu mai bine de doisprezece ani **înainte** de instalarea comunismului în România, Mihail Vlădescu, cel care i-a căzut victimă, e un caz emblematic. E aproape cu neputință să-i reconstruim biografia.

Doctoral Dissertation. Judging only by the amount of research involved.

For this particular Noica wrote at a time when Noica-the-Philosopher was a mere nine-year-old, and The-Venerable-Monk Noica—the philosopher's son—was about fifteen years away from being born.

Last but not least, there is the mighty literary connection: Cei Trei Crai de la Răsărit—all of them ***Crai de Curtea Veche***—were, in fact, four: as the group of three very close friends in the 1930's—NOICA + ELIADE + CIORAN—was over time completed by a fourth, namely by Eugen IONESCU. Or ***Ionesco***, for short. The Unique Ionescu. *Membre de l'**Académie Française**!*

Have there been, I presume to ask, any invisible, imperceptible, unforeseen links to be established with the very Spirit in which this Vlădescu conceived and achieved the Writings assembled together in these ten volumes?

Numai o cercetare ce ar depăşi nivelul unei lucrări doctorale ar putea eventual afla. Efortul de cercetare care s-ar impune ar copleşi pe oricine.

Aceasta întrucât acest Noica despre care vorbim a scris într-o vreme când Noica-Filozoful abia dacă avea nouă ani, iar Venerabilul Călugăr Noica—fiul filozofului—n-avea să se nască decât cu vreo cincisprezece ani mai târziu.

Şi nu în ultimul rând, să ne gândim la o legătură literară extrem de puternică: Cei Trei Crai de la Răsărit—toți trei ***Crai de Curtea Veche***—erau de fapt patru: grupul celor trei prieteni extrem de apropiați din anii 1930—NOICA + ELIADE + CIORAN—a ajuns să includă, peste ani, un al patrulea, pe Eugen IONESCU. Pe scurt, *Ionesco*. Inegalabilul Ionescu. *Membre de l'**Académie Française**!*

Au avut ei oare afinități nevăzute cu spiritul în care Vlădescu şi-a realizat scrierile sale din cele zece volume alăturate?

[Text tradus din limba engleză de Lidia Vianu]

Alexandrina and Constantin Vlădescu's twelve children... on their own.
Copiii Familiei Alexandrina şi Constantin Vlădescu – cei doisprezece... fără părinții lor !

POST SCRIPTUM. Mihail C. Vlădescu uneori prefera ortografia **Michail**, cum se poate confirma pe coperta uneia din cele cinci cărți pe care şi le-a publicat singur în deceniul care a urmat Primului Război Mondial. **Michail** sună atât de biblic, şi atât de aproape de Arhanghelul Michail! Scria des şi sub pseudonimul **Alexis V. Drăculea**. Unde **Alexis** reprezenta Alexandria, oraşul de baştină al întregii familii Noica; inițiala **V** reprezintă, fără îndoială, patronimul Vlădescu. Dar **Drăculea**? E greu... Îmi aduc aminte vag că mama vorbea despre *o moşie Drăculeşti* pe care tatăl ei Constantin Vlădescu, primar al oraşului Alexandria, o ținuse în arendă o bună bucată de vreme înainte de anul 1900, sub domnia regelui Carol I.

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Operele lui Mi(c)hail C. Vlădescu

[pseudonim] **Alexis V. Drăculea**

(1886-1931)

1906	G. I. Ana	*Florica*. Dramă în 5 acte	Bucureşti. Minerva. Institut de Arte Grafice şi Editură
1912?	MiCHail C. Vlădescu	*Voica*. Dramă în 5 acte	Tipografia cooperativă „Poporul”
1913	Mihail C. Vlădescu	*Înțelegerea Cordială şi România*	Bucureşti. Noua Tipografie profesională Dimitrie C. Ionescu
1915	Mihail C. Vlădescu	*Jurnalul unui Războinic*	Bucureşti. Depozitul la Librăria Alcalay & Co. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1918	Alexis V. Drăculea	*Jurnalul meu de răsboiu*	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1918	Alexis V. Drăculea	*În retragere.* Schițe şi nuvele din răsboiu	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1920	Mihail C. Vlădescu. Deputat de Teleorman	*(Un alt) Noica contra Iorga*. Politica Economică şi Noua Democrație. Discurs rostit în şedința Camerei de la 28 decemvrie 1920	Bucureşti. Imprimeria Statului
1921	Mihail C. Vlădescu. Deputat de Teleorman	*Ruşii, nemții şi noi*. Rostit la răspunsul la adresă în Camera Deputaților în şedința de la 9 decemvrie 1921 relativ la Politica Externă a D-lui Take Ionescu, Alianța cu Polonia	Bucureşti. Imprimeria Statului

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

12

1922	Alexis V. Drăculea	*Între Venus şi Marte.* Nuvele	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1923	Mihail C. Vlădescu. Fost deputat	*Generalul Averescu. Sămănătorul de ofensive*	Bucureşti. Atelierele „Adeverul" S.A.
1925	Mihail C. Vlădescu. Fost deputat	*Problema Comandamentului. Două sisteme*	Bucureşti. Institutul de Arte Grafice „Lupta". N. Strolià
1928	Alexis V. Drăculea	*Ioana.* Tragedie în 3 acte	Bucureşti. Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea"
2013	Alexis V. Drăculea	*In Retreat. În retragere.* Parallel Texts	Contemporary Literature Press

Lidia Vianu

Un mister nedezlegat

Conform Catalogului Bibliotecii Academiei („Bibliografia Națională Retrospecivă", http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=v&page=640&limit=40), piesa *Florica* (1906) a fost scrisă de „Mihail C. Vlădescu", cu toate că pe carte autorul semnează G. I. Ana.

Conform Catalogului Bibliotecii Centrale Universitare, piesa *Florica* a fost scrisă de G. I. Ana—autor care nu figurează cu nicio altă carte în vreunul din cataloage.

Biblioteca Academiei trece sub numele „Vlădescu, Mihail C. (1865-1944)" şi volumul „*Lacrimi adevărate. Nuvele.* [De] C. Mihail Vlădescu. Bucureşti, Minerva, Inst. de Arte grafice şi Editură, 1915. (19,5 x 10,5). 112 p. 30 bani. (Biblioteca Minervei, nr. 169)".

Aflăm, însă, pe un site cu biografii literare corecte, că volumul *Lacrimi adevărate*, apărut în anul 1915, a fost volumul de debut al scriitorului George Mihail Vlădescu (1885-1952). Pe de altă parte, Crispedia nu menționează deloc pe Mihail C. Vlădescu, nici pe G. I. Ana, şi prin urmare nici nu atribuie piesa *Florica* (1906) vreunuia dintre ei (http://www.crispedia.ro/George_Mihail_Vladescu_-_biografia__viata__activitatea_si_opera_literara).

Rămâne să identificăm de unde vin datele naşterii şi morții acelui Mihail C. Vlădescu din Catalogul Bibliotecii Academiei: 1865-1944.

Ele apar pe site-ul intitulat „Compendium" ca aparținând unui „profesor de botanică şi om politic român", cu numele de Mihail Vlădescu (http://www.compendium.ro/pers_detalii.php?id_pers=2264&prenume_pers=Mihail&nume_pers=VLADESCU).

14

Următoarele volume provin din biblioteca personală a lui C. George Sandulescu, nepotul lui Mihail C. Vlădescu **(1886-1931)**—fiul surorii scriitorului. Ele aparțin fără nicio îndoială celui de care ne ocupăm:

[1912]	Michail C. Vlădescu □	*Voica*. Dramă în 5 acte	Tipografia cooperativă „Poporul"
1913	Mihail C. Vlădescu	*Înțelegerea Cordială şi România*	Bucureşti. Noua Tipografie profesională Dimitrie C. Ionescu
1915	Mihail C. Vlădescu	*Jurnalul unui Războinic*	Bucureşti. Depozitul la Librăria Alcalay & Co. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1918	Alexis V. Drăculea	*Jurnalul meu de războiu*	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1918	Alexis V. Drăculea	*În retragere*. Schițe şi nuvele din războiu	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1922	Alexis V. Drăculea	*Între Venus şi Marte*. Nuvele	Bucureşti. Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu
1923	Mihail C. Vlădescu. Fost deputat	*Generalul Averescu. Sămănătorul de ofensive*	Bucureşti. Atelierele „Adeverul" S.A.
1925	Mihail C. Vlădescu. Fost deputat	*Problema Comandamentului. Două sisteme*	Bucureşti. Institutul de Arte Grafice „Lupta". N. Strolià
1928	Alexis V. Drăculea	*Ioana*. Tragedie în 3 acte	Bucureşti. Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea"

Data 1912 pentru piesa *Voica* nu apare trecută nicăieri în volumul publicat de autor. Ea este stabilită de Biblioteca Academiei. Este o dată plauzibilă, având în vedere că—aşa cum afirmă prefața autorului însuşi la *Voica*—este vorba de „prima" lui „încercare", semnată Mic̲hail C. Vlădescu. Cu 16 ani mai târziu, Vlădescu semnează o a doua încercare cu pseudonimul Alexis V. Drăculea: această a doua încercare este de fapt o rescriere a primeia, probabil în speranța că „Se va găsi și pentru noi în România Mare o scenă care să ne dea adăpost".

Prefața lui George Sandulescu la această ediție tentativă de Opere Complete de Mihail C. Vlădescu începe prin a spune că existența scriitorului este învăluită în mister. A murit la vârsta de 45 de ani. Curând după moartea lui, teama familiei de opresiunea regimului comunist l-a îngropat a doua oară. Născut la câțiva ani după ce Mihail C. Vlădescu dispăruse, George Sandulescu nu a avut niciodată informații clare despre acest unchi. Din cei 12 copii ai familiei Vlădescu, niciunul nu a rupt tăcerea.

Tot ceea ce ne poate spune George Sandulescu este că unchiul său scriitor a studiat Dreptul la Universitatea Bucureşti, a fost apoi soldat în primul război mondial, şi de asemenea a fost gazetar, deputat, comentator al politcii țării şi al strategiei militare. Era un om înstărit. Găsim şi în cărțile lui Vlădescu dovezi că aşa au stat lucrurile. Aceste cărți pe care le publicăm acum păstrează nemodificate ortografia şi punctuația autorului de la începutul secolului XX.

Mihail C. Vlădescu sub numele real şi încă două pseudonime. Întâi se semnează **Michail** (scris Ѣ) C. Vlădescu în drama în 5 acte *Voica* (1912?). Trei volume de proză (*Jurnalul meu de răsboiu*, 1918; *În retragere*, 1918; *Între Venus si Marte*, 1922) şi tragedia în 3 acte *Ioana* (1928) sunt semnate de el sub pseudonimul **Alexis V. Drăculea**.

MiѢhail are rezonanță Biblică şi în acelaşi timp trimite la Arhanghelul Mi(c)hail. **Alexis** trimite la Alexandria, oraşul de origine al întregii familii Noica, familia mamei lui Mihail C. Vlădescu. **V** are fără îndoială legătură cu numele de familie Vlădescu. Cât despre **Drăculea**, sensul nu este desluşit. Nepotul scriitorului, C. George Sandulescu, editor al Operelor lui complete, îşi aminteşte că mama lui, Elena Săndulescu, sora lui Mihail C. Vlădescu, vorbea de Drăculeşti, moşia arendată de Constantin Vlădescu, tatăl ei, primarul oraşului Alexandria: toate acestea se petreceau înainte de anul 1900, sub domnia regelui Carol I.

Aflăm câte ceva din cărțile înseşi. De pildă, prefața la piesa *Voica* ne indică oarecum data publicării ei îninatea celorlalte, ea fiind o „primă încercare". Pe de altă parte anul 1912 ar putea fi corect, dacă mergem în direcția Bibliotecii Academiei şi includem între scrierile acestui Vlădescu şi piesa *Florica*, apărută în 1906 sub (probabil) pseudonimul G. I. Ana. Dar atunci *Voica* n-ar mai fi o „primă" încercare?

Am putea invoca două deducții în favoarea ideii că *Florica* a fost scrisă de aceeaşi mână ca *Voica* şi *Ioana*.

Prima deducție ține de textul propriu-zis.

Toate cele trei piese sunt fie „tragedie" (*Voica*), fie „dramă" (*Florica* şi *Ioana*). Subiectul lor este morala satului românesc, nunta țărănească, mirajul tânărului boier imoral şi nefericirea de tip „Ofelia", *toute proportion gardée*.

Personajele sunt şi ele aceleaşi: eroina principală, mirele ostil care descoperă idila ei cu boierul, tatăl ei, mătuşa ei—care a fost şi doica boierului tânăr, boierul însuşi şi servitorul lui. În *Voica* şi *Ioana*, până şi numele lor sunt identice.

Florica 1906 G. I. Ana	*Voica* ?1912 MiHail C. Vlădescu	*Ioana* 1928 Alexis V. Drăculea
„Alexandru Radu, **tatăl Floricăi** Dumitru, băiat din sat FLORICA Rada, **mătușa Floricăi și doica lui Alexandru** Maria, fata din sat Ahmet, păzitor".	„Teodor Pavel, **tatăl Voichii** Radu Un servitor VOICA Crisanta, **mătușa Voichii și doica lui Teodor"**	**„Teodor** **Pavel** **Radu** Trandafir IOANA **Crisanta".**

Diferă minimal deznodământul: după ce este părăsită de boier, Florica face ce poate ca să nu nască pruncul nelegitim; Voica se spânzură; Ioana înnebuneşte.

În rest evenimentele decurg aproape identic. Boierul o curtează pe tânăra țărăncuță, care se află în ajunul nunții. El cere ajutorul doicii lui—mătuşa fetei. În toate trei piesele fata este orfană de mamă şi crescută de această mătuşă, sora mamei ei. Inevitabilul se produce. Când şi-a pierdut „curățenia", eroina renunță la nuntă, iar boierul pleacă, la rugămințile doicii. După scurtă vreme revine, dar tânăra țărancă nu-l mai interesează. De aici decurge sfârşitul fetei şi al piesei.

Este de presupus că un subiect tratat atât de asemănător aparține aceluiaşi autor. Motivul rescrierii ar putea fi, desigur, dorința autorului de a se conforma

cerințelor scenei, pentru ca piesa să ajungă să fie jucată.

Fie că autorul *Floricăi* este unul şi acelaşi cu autorul *Voicăi* şi *Ioanei*, fie că nu, la acest punct asemnările dintre cele trei piese nu stârnesc mari curiozități.

Ajungem acum la a doua deducție, care—se va vedea—este mai mult o întrebare decât o concluzie.

În anul 1922—an important pentru literatura europeană, marcat de James Joyce şi T.S. Eliot—Mihail C. Vlădescu scrie *Între Venus şi Marte*, volum de nuvele, sub semnătura Alexis V. Drăculea. Nu este prima carte semnată cu acest pseudonim. Vlădescu semnase la fel alte două cărți înainte. Este de notat faptul că acest pseudonim este folosit numai în cazul literaturii propriu-zise, al lumilor inventate. Volumele de texte reale, discursurile în Parlament, comentariile politice şi militare, cum ar fi *Înțelegerea Cordială şi România, Jurnalul unui Războinic, Generalul Averescu sămănătorul de ofensive, Problema Comandamentului*, sunt semnate simplu, cu numele adevărat, uneori urmat chiar de informația „Deputat de Teleorman", ori „Fost deputat". În ce priveşte piesa *Voica*, acolo autorul foloseşte doar un „c" în plus la numele Mi(c)hail.

Ce anume l-a făcut oare pe Vlădescu să-şi deschidă cartea de nuvele din anul 1922 cu o scrisoare datată „octombrie 1922" şi trimisă de la „Mănăstirea Snagov"? Nu ştim cine anume este autorul ei, pentru că cel care o scrie refuză s-o semneze, în semn de dezaprobare față de conținutul cărții—nu înainte de a ne fi oferit totuşi elementele esențiale ale unei posibile identități. Deducem din rândurile lui, indirect, şi ceva din identitatea scriitorului însuşi.

Nemulțumitul cititor se adresează celui care a scris volumul în cauză: „Drăculeo"!

El intră direct în subiect: „criza" literară a anilor 1920... E de la sine înțeles că epistola este şi ea imaginară şi că ea clarifică, fie şi prin ideea de opoziție, părerile autorului însuşi. Cititorul anonim are nostalgia tradiției de morală, omenie şi cuviință din literatura română. Alexis V. Drăculea sfidează această tradiție prin „neastâmpăr", „sete de observație nemiloasă şi crudă", „străini pripăşiți de prin toate părțile", „dorințe" şi "violență".

Contează mai puțin judecățile literare, ele aparținând în fond autorului însuşi.

Fără doar şi poate că Vlădescu a simțit cutremurul din lumea literaturii occidentale din anul de grație 1922, anul Modernismului. Pe noi ne interesează însă, mai terestru şi mai puțin literar, poate, cine era de fapt acest Vlădescu? De unde pseudonimul lui, şi de ce oare *Florica* este semnată G. I Ana? Este oare şi *Florica* piesa lui?

Primele cuvinte ale scrisorii închipuite cu care începe *Între Venus si Marte* par să arate o cale: Mănăstirea Snagov. Urmează încă un indiciu: cearta dintre „Dănuleşti şi Drăculeşti". Cititorul anonim se declară urmaş al Dănuleştilor.

Este vorba aici de cele două familii domnitoare rivale cândva în Valahia. Dănuleştii se trag din Dan I, fiul lui Radu I cu Doamna Ana. Există oare vreo legătură posibilă cu numele declarat al autorului piesei *Florica*, G. I. Ana?

Mănăstirea Snagov, pe de altă parte, este—legenda spune—mormântul lui Vlad Țepeş, denumit şi Drăculea, fiu al lui Vlad Dracul, aşadar din neamul Drăculeştilor.

Doar că în, cartea lui Vlădescu, urmaşul Dănuleştilor scrie tocmai din această Mănăstire Snagov, pentru a-l certa pe urmaşul Drăculeştilor, „fie el şi neautentic"...

Vlad şi Vlădescu? Moşia Drăculeşti... Hotărât lucru: atunci când istoria înghite soarta unui om, chiar dacă literatura ni-l arată de parcă ar fi încă în viață, nimic nu-l poate deconspira. Acest lucru este la fel de adevărat ca şi faptul că nici rafturile care gem de cărți despre *Finnegans Wake* de James Joyce nu ne pot spune nimic mai mult decât ceea ce autorul a vrut el însuşi să ne spună.

Pe lângă ⒽH, Piesa *Voica* mai are sub numele autorului şi un semn: **□.**

În plus, încă din 1906, în *Florica*, găsim câteva rânduri enigmatice şi totuşi lămuritoare, ca un fel de Cuvânt înainte: „*...cartea de față n'o să vă placă!… Ea e o irupție* **sălbatică**, *în literatura noastră contemporană. O origină umilă—cum am mai spus.* **La revendicări o să fim însă mulți**. *Fericit sar! Strâng mâna. Îmbrățişez pe toți.*" Semnat: **„ANA".**

Întrebarea cu care am început rămâne: am înțelege oare altfel aceste cărți dacă am şti mai clar cine a fost Mihail C. Vlădescu? Poate că ele nu sunt singurele lui scrieri? Se va găsi, nădăjduim, un cercetător care să încerce imposibilul. La aproape 585 de ani de la naşterea lui Vlad Tepeş, cunoscut occidentalilor sub numele de Dracula, şi la aproape 130 de ani de la naşterea lui Vlădescu-Drăculea ___

Cu atât mai mult cu cât Mihail C. Vlădescu a fost nu numai unul dintre scriitorii Modernişti ai României: el a fost şi om politic. Dovedesc acest lucru discursurile lui în

Parlamentul României, ca Deputat de Teleorman. Găsim în aceste discursuri o remarcabilă inteligență vie, o ironie muşcătoare, o prezență de spirit cuceritoare, şi o cunoaştere impecabilă a situației internaționale interbelice. O adevărată personalitate a anului 1922... Ca să-l parafrazăm pe cronicarul Miron Costin din veacul al XVII-lea, „Nasc şi la Alexandria oameni.”

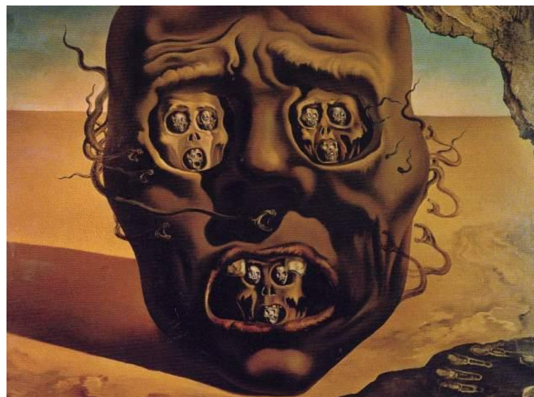
Bucureşti, Miezul nopții, 31 decembrie 2014

Alexis V. Drăculea

În retragere

Schițe şi nuvele din răsboiu

Salvator Dali: Chipul războiului

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

În retragere

—Iubirea... ce e iubirea? Ştiți voi, ce e iubirea? Ați simțit-o, ca să vă vorbesc serios? A iubi una şi aceeaşi femee... A o iubi până la moarte, cu disperare. A o aveà în sânge, în creer, aici, în tot locul şi în tot momentul. Ziua şi noaptea... Să nu poți să faci un pas, fără să n'o vezi... S'o simți lângă tine într'una... Să'i auzi respirația... Să te amețeşti de căldura şi parfumul ei... Să te frământi aşa, singur, în neştire, ceasuri întregi. S'o chemi pe nume... Să te uiți năuc la tot ce e în jurul tău, fără să înțelegi ceva, fără să-ți pese de ceva... Ce lucru cumplit şi plăcut e dragostea. Nu e jucărie, fraților, ascultați-mă pe mine. Nu iubesc toți astfel o femee.

Aşa vorbeà adineaori camaradul nostru Stroja şi noi îl ascultam toți uimiți şi parcă cuprinşi de un sentiment de teamă. De fapt el erà şeful nostru, acum. În luptele din zilele trecute, pe văile Buzăului, ne căzuse Căpitanul, şi el, ca cel mai vechiu în grad, luase comanda escadronului. Mergeam la pas, călări, tocmai intram în satul Nisipurile din Județul Râmnicu-Sărat.

Cuvintele lui aprinse, mă pătrundeau şi-mi dădeau neliniştea pe care o ai de obicei, în aşteptarea unui eveniment.

Omul acesta vorbeà foarte puțin. Nu ştiam ce să credem despre el. Adesea-ori am căutat să-l observ şi aceea ce m'a isbit, dela prima vedere, e un contrast mişcător în toate acțiunile şi în tot felul lui de a fi. Aveà momente de o exuberanță şi de o veselie aşa de dulce şi de comunicativă, în cât îl iubeam numai văzându-l. Din contră, în aceeaşi zi, aveà crize de o tristețe acută, când erà aşa de abătut şi de zdrobit, în cât toți eram îngrijați de soarta lui.

Şi nu aveam nici o explicațiune. De multe ori am încercat să-l întreb, să-l rog să-mi spue ce are şi dacă îi pot fi de folos. Erà acum întâia oară când ne vorbeà astfel. Ne bucuram că o să avem cel puțin de astădată, deslegarea acestui mister.

Ce om curios erà şeful nostru, sub-locotenentul Stroja Nicolae. Bun până la slăbiciune, de o delicatețã femeiască, l'am văzut în recunoaşteri, în lupte, de un curaj şi de o îndărătnicie, care pe noi subalternii lui ne înspăimântă. În timpul focului, erà fiara deslănțuită, noi îi ziceam „pantera" şi nu exageram deloc, căci disprețul de

moarte şi furia cu care se aruncà tot înainte, ne făceà pe toți să-l credem nebun.

Odată pericolul trecut, deveneà altul, erà absolut de nerecunoscut, nu se mai interesà de nimic, incapabil să dea un ordin, se perdeà în lucrurile cele mai mici, nu luà nici o hotărâre, îi reproşam chiar că nu-l ascultă soldații şi că diciplina în unitate a scăzut mult. Rămânea nepăsător ; nu erà posibilă nici o îndreptare.

De ce vorbeà acum? Ce l'a decis să-şi spue ce are pe inimă, n'am putut să pricep numaidecât.

În orice caz, năzuința de a nu-şi dà tot ce are pe suflet, pe față, am văzut-o imediat, de oarece s-a oprit, tocmai când credeam noi că o să înceapă.

— Rămânem la noapte aci, fraților? Sunteți de părere?... ni se adresează el nouă, schimbând brusc conversația.

— Da, da şefule, — răspundem noi în cor.

Doi gradați pornesc să găsească cantonament pentru ofițeri şi trupă.

— Începuseşi să ne povesteşti ceva palpitant, îi zic eu după o tăcere cam lungă.

El oftează. Ezită. Paloarea şi uitătura lui au ceva straniu, ce-i şade bine.

— N'o să mă înțelegeți. De geaba vă vorbesc.

Şi ridicându-se deodată în şea, parcă-l văd, făcù o sforțare, voind să reià firul întrerupt al povestirii.

— Şi mie, nenorocitul ăsta, mi-a venit ordinul să plec... Să merg la luptă, cu escadronul meu. Ah! în ziua aia am fost pe semne nebun... M'am pomenit, într-un vagon cu cai, cu soldați, plecând cu destinație necunoscută. Cum m'am despărțit de ea! Cum am lăsat-o, nu ştiu... Plângeà în gară. Am vrut să săr jos din tren, să alerg, să desertez...

Şi-şi trecù mâna pe frunte, ca şi cum gândul acesta i-ar fi făcut nespus de rău.

Nu e încă întuneric. Drumul e rău, şoseaua desfundată, din cauza ploii şi a numeroaselor coloane, care se scurg de 10 zile spre Moldova. Frigul ne-a pătruns la oase şi totuşi am vreà să-l ascultăm, să ne spue... Nu ne mai simțim mâinile, picioarele, noi însă nu îndemnăm caii, mergem la pas, dinadins.

— Dragă Filip... se opreşte el deodată, întorcându-se către unul din noi.

— Da, şefule.

— Te-ai mai uitat, frate, la hartă? Ce direcțiune urmăm noi?

— Ne retragem.

— Ascultă, vorbeşti serios?

—Da, şefule. E la mintea omului. D-ta nu vezi că ne-am depărtat de Buzău? Ne retragem toți. Coloanele astea unde crezi că merg?

El aveà iluziile lui. Erà un ignorant, care te deconcertà prin totala lui neştiință de cele mai elementare lucruri.

Adeseori am căutat să-i explic pe hartă, mişcarea noastră. Totdeauna însă refuzà cu încăpățânare. Par'că ar fi fost în el, ceva voit, preconceput.

—Suntem în Râmnicu-Sărat aici. Prin urmare mergem înapoi.

—Bine!— îmi răspunde pe un ton aproape agresiv.

Un gradat vine să ne raporteze că pentru soldați s'au găsit locuințe; pentru ofițeri nu e decât casa preotului, care e liberă. Restul satului e plin de trupe.

Ne îndreptăm într'acolo. În Stroja iar se petreceà cevà, iar nu spune un cuvânt.

—Unde e casa popii? întreb eu.

—Poftiți cevà mai înainte. În adevăr, la câțiva paşi de noi, o curte mare, plină de stoguri de fân şi pae, stânjeni de lemne. În spre stradă, casa cu un pridvor imens, păreà că ne face cu ochiul să intrăm, să ne încălzim bietele noastre mădulare, pe care nu le mai simțeam de mult.

—E ocupată casa!—ne spune cinevà.

—Cum se poate?

—Da, da, şeade un domn general, în cvartir.

E un civil care ne vorbeşte, probabil un om în serviciul preotului.

—Să trăiți, domnule sublocotenent!—s'amestecă nişte soldați, nu e adevărat! Aşà spun Dumnealor, ca să nu primească pe nimeni.

—Ce general? Cine l'a văzut?

—Nu l'a văzut nimini. Alți soldați din geniu, confirmă în totul şiretenia, de care uzase şi față de alți ofițeri, preotul.

—Ne-a dat afară şi pe noi dintr'un grajd! se plâng în sfârşit chiar oamenii noştri. Nu vrea să primească părintele pe nimeni. Nici un ostaş. N'avem unde stà la noapte.

Frigul care se lăsase erà din ce în ce mai iute. O indignare fără margini simțim în contra acestui individ, care chiar în nişte momente ca astea îşi arată, cu brutalitate, răutatea şi egoismul.

În timpul acesta Stroja aveà un aer absolut indiferent.

A asistat la conversația noastră, străin cu desăvârşire de ce se petreceà, cu

mâinile la spate, fără să arate cel mai mic interes.

Nimeni nu se clintea din casă. Atunci îmi iau îndrăsneala să intru în curte şi să bat chiar la o uşe din față. Apare un bărbat nu tocmai tânăr, cu ochii stufoşi şi cu o barbă scurtă; după înfățişare am înțeles că e preotul, deşi nu erà în haina slujitorilor Domnului.

— Bună ziua.

— Ce pofteşti?... mă interpelează prea cuviosul destul de nepoliticos.

— Aş vrea să ştiu numele D-lui General, care se află la D-ta în gazdă.

— D-l General Ionescu.

— Te rog să mă anunți. Vreau să vorbesc cu aghiotantul D-lui General.

— N'are aghiotant.

— Chiamă te rog ordonanța D-lui General.

— N'are ordonanță. Nu primesc pe nimini. Să-mi dați pace D-v!

În timpul acesta, camarazii erau în jurul meu. Stroja şi el. Veniseră să asiste la această curioasă scenă. Băieții toți începuseră să-şi piardă răbdarea.

— Părinte, nu eşti român!

— Nu vreau să primesc militari, domnule. Decât D-v., mai bine vie Germanii!

Deodată Stroja, cu un calm, pe care i-l cunoşteam din alte împrejurări şi care prevesteà furtuna, întervine, făcând un gest către soldați:

— Să-i tragă cinsprezece trăgători!

Maşinal se apropie trei gradați şi fără să avem timpul să spunem ceva, oamenii îl apucă viguros de brațe, ca să-l întoarcă în poziția necesară aplicării acestei corecțiuni.

O scurtă luptă se încinge. Preotul se sbate, urlă, insultă. Stroja e neînduplecat. Muşcându-şi nervos buzele, el comandă, surd la rugămințile noastre, ca altă dată la mitralieră:

— Începeți!

Am recunoscut îndată „pantera" pe care o văzusem în lupte. Orice rezistență erà de prisos.

Din năuntru se aud vaete şi plânsete, care ne fac rău.

Erà familia preotului, compusă din soție şi vre-o patru copii.

Nu voiu uità niciodată, mânia amestecată cu cruzime a lui Stroja, în acele clipe. El însuşi număra loviturile.

La a 7-a trăgătoare, preotul se înmuiase cu totul, plângeà cu hohote şi-şi cereà ertare. Cu mare greutate l'am convins pe Stroja, să renunțe de a mai continuà pedepsa, față cu pocăința lui sinceră.

—Ajunge! — îl aud în sfârşit. Şi respir mai liniştit.

Popa o ià la fugă, ruşinat şi înspăimântat, imediat ce a scăpat din mâinile soldaților. S'a ascuns prin vecini.

Nouă ni se deschid uşile dela odăi. Stăpâna casei, ne priveà cu un aer speriat.

Curând după aceea, Stroja s'a culcat. Eram foarte plictisiți. Vedeam bine că omul acesta suferă. Şi nu ştiam ce atitudine să luăm.

Ne aşezăm la masă. Ce foame ne erà! Preoteasa ne aduse vin, ordonanțele noastre pui fript rece, ouă şi pâine.

—Ce să fie cu Stroja?, ne întrebăm. Eram toți fără chef, ca şi cum ne aflam la căpătâiul unuia din noi grav bolnav.

Tocmai când voiam să ne sculăm dela masă, de odată apare pe uşe „şeful".

Bucuria noastră nu mai cunoştea margine.

—Cum te simți, şefule?

El se aşeză acum lângă noi şi începù surîzând să rupă dintr-o bucată de pâine.

— Bine.

Ce lucru ciudat! Noi eram învățați cu aceste transformări ale lui. Erà sfârşitul crizei şi lucrurile aveau acum să se petreacă normal. Atmosfera de ghiață între noi erà ruptă.

Din ce în ce mai intrigat, am voit să profit de astă dată, să am deslegarea enigmei, care durà de prea mult timp. Stroja aveà poftă de vorbă. L'am lăsat să înceapă şi cum se întâmpla de obicei, deveneà foarte comunicativ.

—Vă cer ertare, scumpii mei, ne zice el cu o timiditate, care ne cucereà inimile dela primul cuvânt.

Nu mă port frumos. Numai nişte adevărați camarazi, au putut să treacă cu vederea conduita mea zilnică, care numai a unui om bine crescut nu puteà fi. Vă sunt dator o explicație. Am vrut de mult să v'o dau. Nu m'am simțit în stare. Credeți-mă, mă gândesc în fiecare clipă la voi, şi mi-e absolut penibil, când văd totuşi bunătatea şi răbdarea, cu care mă înconjurați.

Sunt însă un nenorocit. Mai mult decât atât: un om perdut. Ați fost prea indulgenți. Dați-mi voe şi mie, să fiu cel puțin sincer.

E cea din urmă oară când mai suntem împreună. Nu mă întrebați ce am să fac. Nu insistați de loc, e inutil. Vă spun că sunt nenorocit. Ca unor buni camarazi, pe care-i consider ca pe frații mei, simt nevoia de a mă destăinui. Oricât mi s'ar strânge inima, când vă vorbesc, fiindcă trebue să vă desvăluesc tot ce am mai intim. Să vă spun curat... Eu am o femee, pe care o iubesc. O „amoreză", cum zicem noi trivial, Românii. Ce păcat! Francezii au un cuvânt aşa de frumos: „Maîtresse".

Să nu vă mirați, când veți auzi, că am comis o faptă urâtă în răsboiul ăsta pentru ea... E posibil mâine chiar, să aflați...

Stroja se opreşte deodată, cu un gest, ca şi cum ar fi vorbit prea mult.

—Eu am cunoscut-o de aproape, reia el, sunt mai bine de doi ani. Durasem şi eu viața, ca atâția băeți din Bucureşti, care aveam bani de cheltuit de acasă. Fusesem un alintat al localurilor elegante de noapte, al cluburilor bune. Nu eram la prima mea aventură. Între camarazi treceam drept un tip, care avusesem succese „cotate bine".

Dar să vă spun tot. Poate că am să fiu prea lung. Să mă iertați.

Pe vremuri mama mea, mi-aduc aminte în urma unor discuțiuni, pe care le-a avut cu tată-meu asupra felului cum administrà averea dotală, a avut mai multe procese, despre care n'am absolut nici o idee, în ce au constat ele. Ştiu că între avocații care vizitau aproape zilnic pe mama mea atunci, erà unul foarte modest, un bătrân tare cum se cade, care i-a adus mai mari servicii decât toate celebritățile pe care le consultase.

Mama mea, cu aerul ei de cocoană mare, vorbeà de el cu simpatie, fiind sărac îi luase familia sub protecție, îi trimiteà regulat tot felul de cadouri şi de ajutoare.

Adeseori mi s'a întâmplat să merg cu dânsa în biuroul lui şi să asist cu ceasurile la comentarea a diferite acte din dosare, care pe mine nu mă interesau. Acolo mi-a fost dat să văd pentru prima oară, ființa pe care erà să o revăd mai târziu şi de care erà să-mi leg viața pentru totdeauna, acum 2 ani. Erà atunci un copil, o fetiță drăgălaşe, cu părul negru pe spate, cu ochii mari întrebători şi care se juca cu păpuşile. Eu îmi făceam voluntariatul şi înțepenit în uniforma mea de cavalerist ireproşabil tăiată, mă uitam la ea, cu curiozitatea compătimitoare ce o ai față de nevinovăția şi naivitatea celor mici. Au trecut de atunci, 7-8 ani.

S'au terminat şi procesele mamei. N'am mai văzut familia avocatului şi nici figura lui de bătrân muncitor şi simpatic. S'au schimbat multe lucruri în timpul acesta. Eu am devenit tânărul „lansat", încrezut, „monden", cheltuitor, cu prieteni mulți,

căruia i se deschideau larg, toate porțile aurite, ale petrecerilor de tot felul.

Într-o zi, pe stradă, întâlnesc o domnişoară, o fată de 18 ani, în uniforma unei şcoli din capitală, cu o servietă neagră de piele... Am recunoscut îndată prin unul din acele curioase fenomene de memorie, copilul de altădată din biuroul avocatului, căruia mama mea mă trimiteà să-i duc păpuşi, bomboane şi câte un bilețel amabil. Erà acum aşa de frumoasă, că eu, care nu mă speriam de orice, mi-am zis, de astă dată e serios.

Par'că am fi fost cine ştie ce vechi cunoştințe, ne-am apropiat unul de altul şi ne-am vorbit ca şi cum ne întâlnisem în ajun. Când ne-am despărțit, nu bănuiam nimic... Şi nici a doua zi, când ne-am întâlnit tot întâmplător.

Şi pe urmă am continuat să ne vedem mai des. M'am întrebat totdeauna, cum vin lucrurile astea? Nu ştiu! Vin încet, pe nesimțite, în fiecare zi câte puțin, până te simți altul. Atunci vezi că nu mai poți, că de geaba în sufletul tău suflă un vânt nou. E un curent care-ți place şi te amețeşte.

Într'o zi a consimțit să vie la mine. Aveam un mic apartament cochet aranjat, cu intrare separată şi în aceeaşi casă cu mama mea. I-am spus ce plăcere i-ar face s'o revadă... Bine înțeles că n'a fost nimic din toate astea. Am avut chiar grije, ca nimeni să nu pătrundă în apartamentul meu şi mai ales mama. Am fost cum se cade. V'am spus-o, eram altul. Nu ştiți ce e asta, să fii altul. Să n'ai armele tale, cu care lupți de obicei. A mai venit şi altădată. Ne întâlneam chiar regulat în biuroul meu. Am început să fiu şi eu mai îndrăsneț. Mă îndoiam însă grozav de mine. Totuşi nu eram convins că poate să fie cevà serios, deşi vedeam bine că nu se potriveà cu ce cunoscusem până atunci. Trecutul meu, experiența mea, de care făceam atâta caz, nu îmi erau de nici un folos.

Cu toate astea, merseserăm amândoi foarte departe, dar nu atât ca să compromitem totul.

Întâlnirile noastre aveau loc totdeauna după amiazi, în orele când trebuià să fie la cursuri. De multe ori absențele ei au pus-o în mare încurcătură.

În timpul acesta mama, care mă iubeà ca pe singurul ei copil, făceà tot felul de planuri pentru viitorul meu. Ea nu visà decât partide strălucite. Recepțiunile la noi se țineau lanț dela o vreme. Toți credeau că şi căsătoria mea e hotărâtă pe curând. Se făceau pronosticuri. Eu însă mă eschivam şi de aici numeroasele scene pe care mi le făceà mama mea şi în care eu nu reacționam decât foarte apatic. Legătura mea mă

transformase cu totul. Pentru prieteni, pentru cercurile pe care le frecventam, devenisem un străin.

Pe de altă parte, eu nu mai aveam nici o linişte. Nu mai ne ajungeau orele de după amiază. Amândoi eram apucați de un fel de friguri. Situațiunea aceasta devenise intolerabilă.

Într'o zi am fugit amândoi. Par'că văd şi acum, acea zi luminoasă de August... Erà pe la orele 12. Plouase de dimineață. Am ieşit în stradă. Îmi băteà inima... N'am aşteptat mult şi deodată zăresc silueta ei. Când am văzut-o că se apropie, n'am mai ştiut ce să fac. M-am repezit şi i-am luat mâna, să i-o sărut cu recunoştință. Emoția mea erà aşa de mare, încât trecătorii în urma noastră râdeau cu poftă, de această scenă puțin banală, în care nu-mi mai dădeam seama de nimic.

Pe urmă ne-am suit într'un automobil, pe care mi l-a pus la dispoziție un prieten.

Şi am pornit. La început nu ştiam unde o să mergem.

Am luat drumul Ploeşti-Vălenii de Munte. De acolo ne-am îndreptat spre Suzana-Cheia. Doamne, e greu de spus, în momentele alea, ce se petreceà în noi.

Erà pentru prima oară când ne simțeam liberi, ne perduserăm mințile.

Ajungem la Suzana, o mânăstire de maici, aşezată într'o pozițiune fermecătoare, în mijlocul pădurilor de molifți şi de mesteacăni.

Am tras la Arhondărie. Un miros de brad şi de apă de munte ne îmbată. Erà încântător.

Am început să ne sărutăm în curte. Perduserăm amândoi orice măsură. Maica starița care erà de față, aşteptà să terminăm. Mi-aduc aminte că, în loc să se supere, ne-a sărutat pe amândoi şi ne-a binecuvântat.

Eram acum fericiți. Camera noastră aveà vedere peste Valea Cheii. Din balcon îmbrățişam toată această splendidă privelişte. Zile întregi ne încuiam în casă, nu ne mai vedeà nimeni, dispăream pentru maici, care veneau îngrijate din când în când, să ne bată în uşe, să vadă dacă mai trăim.

Una din distracțiile noastre erà vânătoarea de păstrăvi sau să ne culcăm în iarbă şi să ascultăm în tăcere sgomotul isvoarelor dela munte.

Eu o iubeam, o iubeam ca un nebun, din ce în ce mai mult. În fiecare zi erà ceva nou, nici o zi nu se asemănà cu alta. Fugeam de lume. Nu eram mulțumiți decât când eram singuri. Nu ştiu când au trecut trei luni. Nu ştiu dacă am trăit pe pământ sau a

fost numai un vis.

Isprăvisem banii. Trebuià să plecăm de aici. N'aveam însă nici o grije. Uitam orice lăngă ea. Nu mă puteam gândi la nimic. Ce-mi păsà mie! Nu mă gândeam decât numai să-i fac plăcere.

Mama mea mă amenințase. Îmi tăiase venitul pe care mi-l serveà regulat până atunci. Cum am sosit i-am trimis vorbă, că sau ne primeşte împreună sau refuz de a veni să o văd. Bine înțeles că mama, o femee autoritară şi care nu erà învățată să vorbesc cu ea aşa, nu s'a supus.

În Bucureşti mă plictiseau toți.

Fel de fel de intervențiuni să-mi viu în fire. Deşi nu făcusem nimănui nici un rău, pasiunea asta a mea, erà considerată de foarte puțini cu simpatie. Pentru cei mai mulți, eram pur şi simplu ridicul.

Chestia banilor de care aveam nevoe mă strângeà însă grozav. N'am stat să mai aleg. N'aveam timp!

Sub imperiul necesităților, ştiți, că totdeauna am lucrat. Până nu sunt silit, nu ies din ale mele. Atunci m'am hotărât, deşi simțeam o repulsiune violentă, să mă pun în contact cu oamenii de afaceri, cu samsarii, care să-mi găsească bani. N'am ezitat. N'am pus condițiuni, n'am discutat. Am acceptat tot, tot ce mi s'a cerut, fiindcă aveam nevoie. În casa unui bancher veros, s'a făcut târgul.

Am semnat pentru nişte sume de nimic, poliți de o valoare considerabilă, contrafăcând semnătura mamii mele. Am luat banii mulțumit. Peste câteva zile a isbucnit scandalul. Am fost la parchet... Eu însă am rămas impasibil. Când sunt provocat, ştiți, cum răspund. Nu înțeleg să mi se reziste. Rezistența mă exasperează. Mi-am apărat dreptul meu de a iubi cu tărie şi am isbutit. Mama mea a plătit tot, a plătit mai ales scump, fiindcă am înțeles la urmă eu să pun condițiunile.

De atunci nici un incident, nimic, nimic fraților, nimic n'a turburat viața asta a noastră, visul pe care-l trăiam alături amândoi. Ce făceam? Nu ştiu! Ce ne-am spus luni şi luni de a rândul tot timpul ăsta? Nu ştiu. Ştiu că eram singuri, noi amândoi şi numai amândoi, nedespărțiți. Ne uitam unul la altul, ne bucuram că suntem împreună, vecinic amețiți, cu ochii pe jumătate închişi, tremurând de atâta iubire şi fericire...

Erà o viață asta, aveți să-mi ziceți? Nu ştiu. E frumos un bărbat să cadă aşa jos..? Nu ştiu... Sunt de două luni pe front. Şi dorul de ea e cumplit... Dorul de a o vedeà, de

a o aveà iarăşi. Ah! fraților, nu ştiți câtă tristețe e în mine! De multe ori vreau moartea. Am căutat-o înaintea inamicului. Filip o ştie. Nu m'a vrut niciodată. Am părăsit escadronul în contra ordinelor şi m'am dus în rândurile infanteriei. Auzisem şi eu că la infanterie se moare mai lesne. Ei bine, nu s'a putut. Cu mine a fost o excepție. În iubire şi înaintea morții, n'am fost ca toată lumea. Una m'a vrut prea mult, alta de loc. Ce să fac acum? În fiecare zi mai rău, mai rău. Spuneți şi voi ce e de făcut?

Aici îşi opreşte povestea sa sublocotenentul Stroja. Noi nu l-am întrerupt de loc. L-am ascultat cu o compătimire şi cu un respect aproape religios. Soarta lui erà cu adevărat de plâns. Am căutat să mai însuflețim conversația, i-am pus diferite întrebări, la care s'a grăbit să ne răspundă foarte amabil. Unul dintre noi, a voit să ştie numele iubitei sale sau a „amorezii", cum îi zicea el, şi i-a răspuns cu o bunăvoință nemărginită, deşi noi am considerat lucrul acesta ca o „gafă".

Ne-am luat apoi bună seara şi ne-am culcat fiecare în paturile pe care ni le-a pus gazda la dispoziție. Eram prăpădiți, obosiți şi murdari. Nedesbrăcați de mai multe zile, profităm de aşternuturile albe ale priotesei şi adormim cu o senzație plăcută, pe care o aveam numai acasă în patul nostru. N'am fost norocoşi. În spre dimineață s'a dat alarma. Toate trupele trebuiau să evacueze în cea mai mare grabă satul. În timp ce trompetul sunà în şosea adunarea, noi somnoroşi şi sgribuliți de frig, ne făceam o toaletă sumară.

Escadronul e gata. Îşi aşteaptă numai ofițerii. Eşisem toți şi ne punem în capul lui.

Lipseşte Stroja. Trimitem să-l caute în odaia unde dormise. Nu e. Aveam parcă o presimțire. Punem imediat să se cerceteze în toate părțile. Nu e.

Trebuià să plecăm. Suntem extrem de îngrijați. Lipseşte şi ordonanța lui. Totuşi nu ne închipuim nimic, aşteptăm dintr'un moment într'altul, să-şi facă apariția.

Pe şoseaua principală e o îmbulzeală de nedescris. Trăsuri de subsistență, tunuri, care de baterie, căruțe cu boi, abia ne facem loc. Reuşim să ieşim din sat. Un noroi grozav, clisos, până la genunchi. Toată lumea asta care e în urma noastră, ştim bine că nu se puteà salvà, va rămâne în prada inamicului. La gândul acesta, sufletul ni se umple de melancolie şi neliniştea care ne-o dă lipsa lui Stroja, măreşte şi mai mult tristețea sguduitoare, ce o simțim.

Se luminează de ziuă. Spectacolul ce-l avem înaintea noastră e unic.

În băltoage de noroi, zac vitele dela vehicule încărcate, care cad extenuate de

foame şi de oboseală. Ele se culcă şi ochii lor mari parcă cer îndurare. Cai morţi, cu picioarele ţepene şi cu pântecele umflate, stau presăraţi în dreapta şi în stânga drumului, la fiecare câteva sute de metri, ca nişte uriaşe şi macabre pietre chilometrice. Capre numeroase, oi căzute pretutindeni, cari mai rumegă încă, dar cari nu se mai pot sculà. Viţei altădată sburdalnici, rătăcesc acum de turme, pentru a se împletici şi a cădeà în noroiul comun, din care n'au să se mai ridice niciodată. Ceva mai la o parte, dăm peste lăzi de pesmeţi, cutii de conserve, aruncate lângă o trăsură răsturnată şi câţiva rezervişti cu bărbile mari, cu privirea stinsă şi mâinile îngheţate, caută în culmea desperării să pună regulă, în ce a mai rămas.

Suntem mai liberi. Din coada coloanei ni se anunţă că în urma noastră, a sosit ordonanţa lui Stroja. Oprim imediat escadronul şi chemăm soldatul.

Soldatul ordonanţă Stanciu se prezintă călare, salută drept, milităreşte. El ţine în stânga, de un căpăstru calul ofiţerului său, vioi, plin încă de neastâmpăr şi de spumă.

—Ce e Stanciule? Unde e d-l sub-locotenent Stroja?

—Să trăiţi, d-le sublocotenent! D-l sublocotenent Stroja a dezertat.

—Ce vorbeşti mă?

—A zis, că se duce la amoreaza dumnealui...

—Cum?...

—La cocoana dumnealui..., adaogă el crezând că e nevoe s'o îndrepte.

Suntem consternaţi. Un moment nu ştim, ce să-l întrebăm.

— Tu ce ai spus?..

El dă din umeri.

—Că aş merge şi eu la a mea...

Urmează o tăcere. Privim muţi, încremeniţi, caii şi omul, care ne vorbea. Imposibil să-l înţelegem.

—Cum am ajuns acolo, să trăiţi domnule sub-locotenent, la avant-posturi, lângă o pădure, D-l sublocotenent a descălecat şi mi-a dat ordin să aştept. „Ai grije de iapa mea, de Maşa, mi-a zis. După ce a sărutat-o aici, pe frunte între ochi, mi-a poruncit: „Să dai plicul ăsta d-lui sublocotenent Filip".

Când ne-am despărţit, am dat mâna amândoi, ca fraţii. Şi mi-a spus: „Stanciule, te las sănătos. Să spui la toţi băeţii din escadron, că am plecat la amorează, nu la inamic... şi n'aibă grije, c'o să mă întorc, ca să-mi fac iar datoria". Asta ştiu, să trăiţi, d-

le sublocotenent.

Filip ia plicul în mână, îl desface şi citeşte:

„Către foştii mei camarazi. Nu încerc să mă apăr. Prea e mare ruşinea pe care v'o aduc vouă, regimentului nostru şi numelui de ofiţer. Dacă mi-e permis o ultimă dorinţă, atunci vă rog din tot sufletul, interveniţi la cei în drept, ca, Maşa să fie lăsată soldatului meu, pentru credinţa ce mi-a arătat-o. I-o dăruesc lui în plină proprietate, l'am autorizat să v'o spue. Cred că această dorinţă va fi respectată, oricât de lipsit de onoare e omul, care are curajul să stea cu voi de vorbă, când vă adresează aceste rânduri". Stroja.

O lună şi jumătate a trecut de atunci! Într'o zi, Filip Stanciu şi cu mine, suntem chemaţi ca martori, înaintea Curţii Marţiale la Bacău.

Sub-locotenentul de rezervă Stroja Nicolae e judecat şi condamnat la moarte pentru dezertare la inamic.

Singur Stanciu a protestat, în cât a fost nevoe, să-l dea afară din sală. Noi am primit verdictul cu resemnare.

Alexis V. Drăculea

În retragere. Schițe şi nuvele din răsboiu

1918

33

Hieronymus Bosch

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro

The University of Bucharest. 2015

34

Pe poziție

Am călătorit, am călătorit, cum am iubit, am iubit... Şi în toate călătoriile mele, am făcut ce am făcut totdeauna: am iubit.

Cea din urmă e cea mai frumoasă... Cea mai frumoasă a fost acum un an! A ținut aşà de puțin încât azi îmi face aşà de rău când mă gândesc... Şi numai eu sunt vinovat că a ținut aşà de puțin... da, numai eu.

În călătoriile mele eram acelaş. Gândul meu erà totdeauna la alta. În străinătate, pe unde, mai ales, mi-am făcut viața, eram aşà de cunoscut, încât pretutindeni parcă eram acasă.

Îmi făcusem un fel al meu de a fi, aveam groază de singurătate, cum aş fi murit de frică, să văd veşnic aceeaşi oameni, sau să mă întâlnesc cu aceleaşi figuri.

Nu mă lipeam de nimeni, treceam uşor ca un fulg, cu un surâs pe buze şi cu nimic în suflet. Aşa eram eu. Şi totuşi, viața asta mă mulțumeà şi pentru nimic în lume n'aş fi voit s'o schimb.

Viața asta de vagabond vesel, de perpetuu turist şi client al Expresurilor, de vizitator asiduu al Plajelor, al Palaçurelor, de oaspete nelipsit al atâtor centre cosmopolite... Nimic nu mă puteà reține. Nimic nu mă interesà, decât exact atâta cât să am o plăcere. Nu m-ar fi legat nimic, n-aşi fi aprofundat nimic, tot ce erà efort'mi-erà penibil, tot ce erà plăcere, îmi deşteptà frenezie şi îmi exaltà setea de viață.

Să nu credeți că iubeam natura. Frumusețile Alpilor'mi-erau tot aşà de indiferente, ca şi arta cea pură a palatelor din vechile cetăți italiene, sau pânzele Renaşterei.

Într'un muzău celebru eram un străin; în mijlocul unui peisaj frumos un absent. La teatru antractele aveau un sens, jocul genial al unui artist, erà un prilej ca să dorm.

Plăcerea la mine nu îmbrăcà forme variate, ea nu aveà decât un ideal, dinaintea căruia se închinà: femeea. O căutam pretutindeni şi, dacă n-o găseam, o inventam. În jurul ei se învârteà totul.

Deplasările, cursele mele nebuneşti, dealungul atâtor oraşe, pe care le colindam, nu aveau alt scop. Totdeauna o intrigă amoroasă, o femee! Cum îmi erà

aerul de necesar, tot aşà nu concepeam viaţa decât să mă mişc într'acest cerc viţios şi frivol.

Vecinic la pândă, atent, cercetător, curios, discret sau indiscret, după împrejurări, jocul acesta varià la infinit, după cum se prezentau profitul, şansele, cazul. Da, ajunsesem, ştiţi cum sunt câinii aceia de vânătoare, admirabil dresaţi, încât nu le "ratează" niciodată lovitura. O nu-mi lipseà nici "adresa", nici experienţa, nici îndrăsneala, nici prestigiul.

Eram blazat când trebuià spiritual, când se cereà amabil numai sau din potrivă sentimental la exces, amuzant, melancolic, plin de vervă sau de morgă, jocul acesta complicat — înţelegeţi — comporta o infinitate de nuanţe şi eu îl maniam, cu arta consumată a unui virtuoz.

Aveam un ochiu experimentat, ştiam în orice situaţiune cât să risc, nu mă înşelam în micile mele prevederi, nu încercam niciodată imposibilul, fiindcă aveam oroare să fie ridicul.

Toate astea erau pentru mine ca un sport, agreabil, "antrenant" la culme, aveam micile mele satisfacţiuni de amor propriu şi încercam sentimentele intime cele mai variate. Câte senzaţiuni delicioase, câte momente rare, pe care nu le voiu uità, câtă iubire risipită, în această goană a mea, spre o fericire pe care am căutat-o, numai în nestatornicie şi în artificiu.

N'am simţit adevărata pasiune: dragostea aceia mare, necondiţionată, în care fiinţele ce se iubesc, se topesc în una şi acceaş credinţă. Iubirea mea n'a cunoscut devotamentul şi sacrificiul, până la ultimele limite.

A trebuit să vie răsboiul, pentru ca să-mi dau seama, că în sufletul meu circulă ceva nou. Ei bine, clientul Sleepingurilor şi Palaçurilor nu cunoşteà asta. Setea de a iubi profund, cu ochii închişi, de a adorà, de a te prosternà umilit şi de a-i jurà, la picioarele ei, credinţă toată viaţa, în clipa asta, e mai tare decât ori şi ce.

E o nevoe „redutabilă", aproape mistică, care'mi răstoarnă tot trecutul şi nu o pot asemănà decât cu ardoarea pasionată a ateului, care îmbrăţişează religia.

Am luat parte la câteva bătălii. Nu fac niciun caz de asta. În tot timpul acesta, am văzut moartea de aproape. M'am învăţat s'o privesc cu linişte. Rănile mele m-au întărit, m-au învăţat să rabd, fără să strig. Săptămânile petrecute în spital sunt lucruri care nu se şterg, care rămân. Nopţile şi zilele în şir, aici, pe poziţie, bombardaţi furios în dreapta şi în stânga, în urletul infernal al maşinelor de luptă, sfârşesc prin a uzà, a

sdrobi toate vechile rezorturi ale sufletului. O nouă fiinţă iese, o creatură mai simţitoare, mai bună, mai generoasă, pe ruinile unui trecut de farse şi de plăceri. Războiul ne-a purificat, ne-a înălţat. În aceste 10-11 luni de privaţiuni, de suferinţe şi decepţiuni, nu vi se pare că am devenit mai gravi, mai sfioşi şi mai buni?

În momentele acestea, îmi revine imaginea, chipul încântător al unei femei. Una din acele multe, căreia fantazia şi egoismul meu, i-au făcut de sigur atâta rău. Nu pot să nu simt, oridecâteori mi-aduc aminte, un regret, o dorinţă fierbinte, de a reparà aceea-ce inconştienţa mea a comis. Să vă povestesc.

Eram în Engadin la Pontresina (Elveţia) în iarna care a precedat intrarea noastră în acţiune. Mi se spusese că acolo vin Englezoaice şi Americane. Erà un gen preferat şi foarte căutat de mine. Am ajuns exact... pe la începutul lui Decembrie, când începe şi sezonul în această splendidă localitate de munte, situată la vreo 1800 metri înălţime, la poalele unui gheţar imens, de câţiva chilometri lungime.

Am descins la Schloss-Hotel. În prima zi nimic. A doua zi observ şi constat apariţia plăcută a unei familii. La început am crezut că e tatăl, mama şi fiica. M-am informat la portar şi am aflat că e d-na Walmsley din Edinbourgh cu fiica sa Evelyne, însoţite de Mr Sharp, fratele d-nei Walmsley, fost căpitan de fregată. Nu regretam că am venit. Imaginaţia mea s'a aprins îndată şi acel demon, care se iveà în mine, oridecâteori vedeam o femee frumoasă, a apărut. Bineînţeles am făcut cunoştinţă chiar în ziua aceia cu Mr Sharp, prin care speram să fiu prezentat d-şoarei Walmsley şi mamei sale.

După supeu, găsesc familia instalată în sala de lectură, răsfoind nişte reviste ilustrate, în timp ce eu conversam cu un amic de ocazie.

În momentul când treceam într'alt salon, cineva mă bate pe spate, mă întorc şi recunosc pe Mr Sharp. Mă înclin dinaintea lui, cu o politeţe exagerată. Mr Sharp mă apucă de braţ şi mă aduce cu un aer de triumf, înaintea d-nei şi d-şoarei Walmsley.

Nu ştiu cine a spus că cea mai frumoasă femee e o Englezoaică, ca şi cea mai urâtă. Caracterele acestei rase, parcă dinadins se potrivesc unor asemenea contraste.

În toată înfăţişarea d-şoarei Walmsley se vedeà o linişte nobilă, o distincţiune aristocratică, un aer de detaşare şi de absenţa oricărei preocupări meschine. Erà o frumuseţe ideală, pe care o întâlneşti, numai pe pânzele maeştrilor şi cum rareori natura, poate concepe ceva mai asemănător ca puritate şi perfecţiune. Ochii ei albaştri deschis, priveau în infinit şi aveau o expresiune îngerească, dinaintea căreia omul se

simte vrăjit şi învins. Cu o carnație albă şi fină, de o gingăşie suverană, Evelyne erà aşa de frumoasă şi de seducătoare, încât niciodată n'am avut intuiția mai clară, că femeea e de esență divină.

Am stat trei sferturi de oră de vorbă, mai mult uitându-mă la ea, în timp ce afectam o curtenie corectă şi respectuoasă care am simțit că-i impresionà plăcut.

A douazi de dimineață o întâlnesc pe Evelyne în hallul hotelului. Erà în costum de sport, cu „swetter" alb de lână, cu tocă neagră pe cap şi cu botfori groşi cu ținte la tălpi.

Mă chiamă şi mă întreabă, ce program am pe ziua de azi.

—Nici unul, îi răspund.

Atunci îşi permite să mă roage în cazul când îmi face plăcere, s'o însoțesc, fiindcă vreà să facă Sky. Mă pun la dispoziția ei, flegmatic. Afară erà un soare strălucitor. Ne-am suit uşori pe un munte alături şi am început să ne scoborâm. Zăpada erà mare şi alunecoasă, şi fie că Skyurile noastre aveau un defect, fie că nu eram destul de antrenați, am căzut adeseaori. Nu odată am luat-o în brațe. Am ridicat-o de jos. Aceasta nu însemnà nimic, absolut nimic şi nu m'am grăbit să trag nici o consecință. Din potrivă, am observat acelaş ton corect, rezervat, chiar rece, deşi ne cuprinsese o veselie şi un râs, cu accidentele noastre cari se repetau. Am rămas aşà de mulțumiți şi de încântați de această partidă, încât ne-am promis să revenim şi a doua zi.

După masă am fost iarăşi împreună. De astădată ne-a însoțit şi d-na Walmsley. Am făcut o mică excursiune prin împrejurimi. Ne împrietenisem. În câteva zile câştigasem încrederea acestei oneste familii, încât în intențiunile mele, simțeam că se produsese, fără să vreau, o schimbare.

N'a durat mult acest lucru bun şi am început atacul meu perfid. Ceeace erà surprinzător e că Evelyne cedà jocului meu, probabil fiindcă nu-l înțelegeà, sau poate că îmi păstrà dela început o simpatie, pe care, în sinceritatea ei, nu aveà de ce să o ascundă.

Evelyne, în definitiv, erà o fată tânără, fără nici o experiență. Şi armele mele erau periculoase. În special dela lecturile pe cari i le recomandam, aşteptam foarte mult. Aveam în valisa mea o colecție de cărți anume selecționate, pe cari m'am grăbit să i le pun la dispoziție. Evelyne citeà şi, mai ales, înțelegeà admirabil...

Flirtul nostru începuse în secret. Încet, încet însă, pentru anturajul nostru, nu

mai erà nici un mister. „Oncle” Sharp erà ideal în această privință. D-na Walmsley, nevoită să steà în casă, nu se ocupà de noi, ne acordà o încredere nelimitată.

Într’o zi am mers mai departe ca de obiceiu. Fără să ne pară rău la nici unul, ne-am sărutat amândoi, aproape instinctiv, poate fiindcă eram prea aproape unul de altul. Evelyne am înțeles atunci că mă iubeşte.

N’aveam de ce să mai fiu „ambalat”. Plăcerea acum pentru mine, erà să mi o ataşez cât mai mult, să o ştiu cât mai în puterea mea, să sfărâm ultima rezistență, să o văd că mi se abandonează cu totul.

Şi am reuşit. Amândoui iubeam sportul. Cursele de bobsleigh le-am făcut împreună, alături, lipiți, strânşi unul de altul. Porneam de pe munte strigând prelung „Boob!”, cu o viteză vertiginoasă, în spre văile liniştite ale Celerinii. Cu pupilele dilatate, fixe, roşii la față, sburam pe sub crăcile înghețate de brad ca nişte fantome. Sângele ei rece, n’o părăseà o clipă, în situațiile cele mai impresionante, când ne jucam viața pentru câte un tur de forță. La skyjoring erà neîntrecută. Ataşați amândoi de câte un cal pe skyurile noastre, ea aveà acea prestanță şi stăpânire de sine, ce mi-o comunicà şi mie, oridecâteori coboram în galop pantele repezi ale drumurilor acoperite cu ghiață.

Odată întorşi la hotel, Evelyne pierdeà acea admirabilă semeție, pe care i-o dà practica desăvârşită a sporturilor în plin aer. Ea deveneà ființa mică, care iubeà întâia oară, pe dinaintea căreia-i treceau toate ispitele. Ea stà aiurită, visătoare, copleşită, în fața mirajului necunoscutului.

Am abuzat. Am făcut tot ce mi-a stat prin putință ca să exasperez, să turbez, să agit această conştiință nevinovată.

N’am evitat nimic, n’am neglijat nimic din ceeace ştiam că poate s’o exalteze şi s’o aducă mai repede în brațele mele. Nu odată am luat-o pe furiş şi am dus-o seara în bar. Aci i-am oferit băuturile cele mai tari. Am amețit-o, pentru ca s’o sărut în voe prin coridoare, sau să o țin strâns la pieptul meu în vre-un fotoliu.

Într’o zi i-am propus să facem o excursiune mai lungă. Ea a acceptat cu acea bucurie îngerească, care nu bănueşte nimic. Par’că văd scena ce s’a petrecut la Alp-Grüm. E nedemnă, e ruşinoasă, nu v’o mai descriu.

Eram într’o cabană, cu încă alți doui visitatori, găsiți acolo întâmplător. Ne-am fotografiat după ce am băut, bine înțeles, destul.

A! Inocența, e teribil să lupți cu inocența; ea desarmează şi pe cei mai răi. Nu odată m'am oprit, când credeam că totul mi-erà permis.

Până aci erà un flirt, un flirt serios, nepermis... Puteam însă să mă opresc. Destul. N'aveam să-mi reproşez nici ceva grav, nici ce să regret în urmă. Mă amuzasem, cum făcusem de atâtea ori şi cu alte fete. În sfârşit bine, rău, mă amuzasem.

Nu m'am lăsat. Demonul despre care vă vorbeam adineaori, mă împingeà să profit.

Se făcuse o schimbare în hotel şi eu am fost rugat de directorul casei să accept o cameră la acelaş etaj cu familia Walmsley. Uşile noastre dădeau acum în acelaş coridor şi eram aproape vecini.

Acest fapt a constituit începutul. Vizitele în camera Evelynei, sub diferite pretexte, se reînoiau aproape în fiecare zi. Insistențele mele creşteau necontenit. Fanteziile, gusturile mele, erau din ce în ce mai exigente şi mai bizare. Într'o zi vorbeam de ordinul englez al Jartierii — eram singuri ca de obicei — şi mi-am permis să-i ridic jartiera şi să-i sărut piciorul destul de sus. O lovitură îndrăzneață, abilă, de care m'am felicitat şi în care excelam.

Altădată am surprins-o desbrăcată. Am voit să viu lângă dânsa; ea însă m'a rugat s'o aştept... Pentru prima oară am văzut-o contrariată. Am eşit imediat din odae, fără să spun un cuvânt.

Acest incident a fost decisiv. Am profitat de el, ca să-mi anunț plecarea. Situația mea militară cereà să mă întorc în țară. Ne găseam pe la începutul lui Februarie.

Evelyne erà desolată. Tocmai primisem o telegramă dela familia mea, m'am grăbit să i-o arăt şi să-i explic urgența plecării.

Evelyne erà neconsolată. Fusesem până atunci pentru ea un confident, un prieten nedespărțit. În viața ei eu însemnam ceva nou, îi devenisem indispensabil.

Această turnură neaşteptată o impresionase aşa de profund, încât a părăsit brusc masa, fără să ne spue un cuvânt. Eram îngrijați. A doua zi "Oncle" Sharp îmi comunică ştirea că Evelyne se simte rău. Am cerut permisiunea s'o văd imediat. Din fericire erà ceva trecător. Am consimțit şi eu, să mai amân, două zile, plecarea.

În ajun am ieşit împreună pe un soare strălucitor, ca în prima noastră partidă de sky. Evelyne suferea, cum am înțeles că mă iubeà, hotărârea mea erà definitivă şi i-am comunicat că numai pot să fac nici o modificare. Seara am achitat nota la hotel. Mi-am luat rămas bun dela "Oncle" Sharp, am sărutat mâna d-nei Walmsley.

Trenul plecà prea de dimineață la ora 8, aşa că ne vedeam acum pentru ultima oară.

Evelyne aveà o contenență admirabilă. Am vrut să o conduc până în camera ei, m'a rugat însă s'o las un moment singură, de oarece va veni la mine, să-şi ia adio mai târziu.

Pentru un moment nu am înțeles ce însemnează asta şi m'am retras foarte încurcat în odaia mea. Îmi făcusem bagajele. Am cercetat să văd dacă am pus tot înăuntru şi le-am încuiat. Erà destul de târziu. M'am dat jos să văd dacă nu o întâlnesc în hall. Lumea se retrăsese în apartamente fiecare. La o masă unii mai jucau bridge. În bar doui domni bătrâni în smoking beau wisky.

M'am suit furios la etaj, sufeream. Îmi reproşam greşala pe care am comis-o. Nu înțelegeam, nu ştiam ce să cred. Am adormit pe un scaun. Pe la orele 1 m'am deşteptat. Mă desbrac. Sting electricitatea. De odată uşa se deschide.

Erà Evelyne în cămaşa de noapte. Am văzut-o când a intrat. Afară erà o noapte luminoasă, o lună, şi zăpada sclipeà ca o sală de bal iluminată a giorno. Munții toți, albi; le vedeam vârfurile.

O iau în brațe, ea cade în extaz... Evelyne e în aşternutul meu. Corpul ei cald, gol, e al meu. În beția ei, fecioara asta e sublimă!... Visul erà mai frumos de cât îl concepusem. Această întâmplare mi s'a părut aşa de extraordinară, în cât am simțit ca o datorie să păstrez această comoară neatinsă.

Am renunțat a doua zi de a plecà de dimineață. Evelyne a eşit spre ziuă, fără să-şi fi revenit încă din nebunia ce o cuprinsese.

La orele 8, aflând că mi-am amânat plecarea, "Oncle" Sharp a venit să mă viziteze. În timpul când îl conduceam, am văzut că uşa dela Camera Evelynei se deschide şi că îmi face semn să viu la dânsa.

M'am înapoiat peste câteva minute. Am găsit-o în mijlocul odăei, splendidă, albă ca o statue, cu brațele întinse spre mine. Erà aşa cum îi spusesem eu că e mai frumoasă, cum am văzut-o azinoapte, cum ştià ea că are să-mi facă plăcere mai mare. În privirea ei erà nu ştiu ce dumnezeesc, nu ştiu ce dorință fierbinte de sacrificiu şi de iubire.

Fructul erà copt. L'am mâncat...

Şi totuşi am plecat seara, cu primul tren, ca cel mai vulgar seducător.

Ceeace e mai odios e că i-am promis că am să mai rămân încă câteva zile.

Astăzi s'a schimbat ceva în mine. Trecutul acesta, mi se pare aşa de ciudat, încât nu-mi vine să cred că e al meu.

Am nostalgia unei iubiri adevărate... Sărmana Evelyne!

Nu ştiam ce e iubirea, ce e adevărata fericire atunci... Eram un pervers şi un cinic; aici, în tranşee, sunt un om!

Otto Dix: Tranşee

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Sora Angelica

Sunt invitat la Boureni. Mă duc călare. Îmi fac iluzii, ştiu!...

Drumul dela Stolniceni la Boureni e splendid. Şoseaua e ideală. Ea se încolăceşte ca un şarpe uriaş alb, printre păduri nesfârşite de stejari şi de aluni. În față dai numai decât de valea încântătoare a Moldovei, în fund se deschide panorama Carpaților. Se vede chiar Ceahlăul.

Legătura mea cu d-na Sofia Varussi, devine din ce în ce mai serioasă. Trebue să-i pun capăt. Orice efort, însă, în această privință, e inutil. Ştiu.

—Bonjour Titi, aud o voce în capul scării, cum intrù pe poartă.

Descalec. Sărut mâna Sofii. Tăetura costumului meu de călătorie, pe care l-am pus azi întâia oară, decând am scos uniforma, o găseşte admirabilă. Îi mulțumesc şi-i fac compliment că e aşa de cunoscătoare.

—Ah! Eşti nesuferit! Eşti aşa de nesuferit, cum nu poate să-şi facă cineva idee. Totdeauna trebue să te chem?... Hai sus.

Urcăm câteva trepte. Terasa are mai mulți stâlpi groşi de lemn acoperiți de ederă. Ne ascundem după unul din ei şi ne îmbrățişem.

—Sofio, te iubesc.

—Ah! Ce farsor eşti.

—Eram ocupat, de-aia n’am putut veni. Te rog să mă crezi.

—Nu te mai apărà, e de geaba. De aici înainte, nu mai e permis să invoci nici o scuză. Am hotărât să vii să te instalezi definitiv la noi.

—Bine, răspund eu, lăsând capul în pământ.

—Sau nu te aranjează?

—Din contră, sunt fericit, draga mea. Sunt foarte fericit.

—Vorbeşti serios?

—Numai să nu te incomodez.

—Te rog nu te ocupa de asta. Am avut eu grije. Ți-am preparat odaia. Dragă Titi, de ce faci capul ăsta? Nici nu te gândi. Ai să fii aşa de mulțumit. Ai să vezi. Tu nu ştii ce vrei. Nu ştiu eu cu cine am deaface? Ne-am ințeles, sper. Mai ai de făcut vre o obiecție?

—Nici una.

—Pot să contez prin urmare.

—De sigur.

—Anunț şi pe Angelica. S'a hotărât. Bravo! Eu mai am câte ceva. Iartă-mă că trebue să te las singur. Mă întorc îndată. Tu ştii că eu nu stau de geaba. Am atât de lucru. Nu poți să-ți faci idee cât muncesc. Când vei sta aici ai să-ți dai seama. De altfel eu nu fac nici un caz de asta. Şi vezi că nici nu exagerez.

Sofia îşi trece vremea cu mine. În fond nu mă iubeşte. Lucrul acesta l'am înțeles mai demult, însă acum aveam certitudinea. Amândoi eram de aceiaş vârstă 27, 28 de ani.

Copilărisem împreună. Ea erà o fire voluntară şi ambițioasă de mică. Eram învățat încă de atunci s'o ascult, pentru-ca azi să devie amanta mea. Moşia tatălui meu se învecina cu a ei şi acum în toiul războiului, ne regăseam iar amândoi, singuri şi la câțiva kilometri depărtare. Cu ocazia evacuării, soțul ei rămăsese la Bucureşti, surprins acolo de evenimente. Pentru ea lucrul acesta n'avea mare importanță, de oarece găsise mijlocul să se aranjeze. Măritată de câți-va ani, destul de ataşată soțului ei, probabil fiindcă erà foarte bogat, erà o femee cinstită, despre care nu s'a vorbit niciodată absolut nimic. Aici, însă, singură, la moşia pe care o administra totd'auna în persoană, cu o pricepere rară, practică, fără să se încurce cu conştiința sa prea mult, s'a gândit că are nevoe de un tip discret şi m-a ales pe mine.

Într-o zi primesc la regiment ordinul de a plecà depe front şi a mă prezenta imediat la moşia tatălui meu, Stolniceni, pe Siret, unde sunt mobilizat pe loc pentru lucrările agricole. Sosit aici am aflat că Sofia intervenise pentru mine, m'am dus numai decât la ea, să-i mulțumesc, fără să bănuesc un moment scopul ce urmărise. Legătura noastră a început curând, fără preliminarii multe, am cedat amândoi unei necesități irezistibile şi reciproce.

Prietena mea, d-na Varussi, aveà o educație aleasă, calități de spirit cu adevărat rare la o femee, erà însă o natură rece şi egoistă, pe care ori cât de naiv ai fi fost, o observai numai decât.

Făcea călărie la perfecție, trăgea admirabil la țintă, aveà o înfațişare mândră, o blondă superbă, foarte simpatică, cu o gură mică răutăcioasă, cu o privire clară şi pătrunzătoare, cu mişcări vioaie, în toată persoana ei respirà o trebuință de activitate deosebită.

Aşteptam cu mâinile pe genunchi, acolo unde mă plantase ea. Şi regretam că am acceptat propunerea ei, de a locui sub acelaşi acoperiş, fără a mă fi opus mai serios.

Cu toate astea o bucurie îmi inunda sufletul, o bucurie secretă, care mă invăluià şi îmi dădeà o satisfacție nemărturisită.

Eram distrat tot timpul, eram contrariat, însă gândul meu aveà o direcție precisă.

Sofia aveà o prietenă, o mică refugiată, soția delicioasă a unui camarad de regiment pe front. Am văzut-o pentru prima oară acum câte-va zile şi îmi era imposibil s'o uit. Sofia avusese fericita idee s'o invite să steà cu dânsa la țară. Se înțelegeau de minune, deşi se potriveau aşa de puțin.

Erà Angelica Văleanu. O brunetă de 20 de ani, cu o talie „suplă", delicată, drăgălaşe şi fragedă, ca o fetiță de pension. Ochii ei mari, aveau ceva ştrengăresc, ceva de copil răsfățat, o scânteere şi o dulceață, care te turburà. Şi în toată ființa ei un parfum, un mister, un aer de melancolie amoroasă şi pasionată, care te fascina profund. Erà o creatură de dragoste, o faptură numai pentru iubire, una din acele perle ale naturii, menită să aprindă în sufletele noastre flacăra eternă şi ideală.

Sofia nu erà geloasă de loc. Mi-a dat chiar toate detaliile. Şi deşi mă pusese în curent cu multe, voiam să o cunosc eu însu-mi mai de aproape. Situațiunea în care se găseà îmi inspira o compătimire sinceră. Toți eram nişte desrădăcinați! Pe toți ne aruncase aici furtuna războiului, ne smulsese din locurile noastre, de lângă cei scumpi. Mai ales cât de greu trebue să-i fie ei!

La toate astea mă gândeam, când deodată aud lângă mine, glasul strident al Sofii.

—Titi! Titi ce gaga eşti. Caută pe Angelica, mon cher. Eşti extraordinar. Cum poți să stai aşa? Să nu faci nimic?

—Îndată.

—Vezi că trebue să fie în camera mea de culcare. Stai. Ascultă. Trebue să te ocupi de ea serios. Biata fată! E aşa de nenorocită şi mi-e aşa de dragă! Nu vreau să se plictisească la mine. Eu sunt ocupată. Titi, n'ai absolut nimic de lucru, decât să te ocupi de Angelica. Te rog... îmi promiți că ai să faci asta? Dacă mă iubeşti...

—Cu cea mai mare plăcere. Evident că-mi conveneà. Erà un serviciu pe care l'aş fi căutat chiar. Voiu desfăşurà un zel puțin comun. Dacă pentru asta m'a chemat Sofia, apoi atunci am tot dreptul să mă felicit. Mă grăbesc să plec, să-mi iau rolul ce

mi se abdică, în primire. Sofia mă opreşte pe un ton serios, aproape grav.

— A încă ceva foarte important! Titi, te rog să nu faci fetii curte. Te previn ca să ştii. Am mare încredere în tactul tău... Fii cât se poate de galant cu ea. Să nu-ți închipui însă, că poți să speri ceva. O, despre asta îți garantez. De ce faci iar capul ăsta? Te poți antrenà foarte bine. Şi poți face o gafă. Nu e mai bine să te previn? Titi, contez pe tine că ai să fii rezonabil şi cuminte. Fata e frumoasă. E o splendoare. Nu mă îndoesc că e foarte greu cuiva să reziste când o vede în fiecare zi, cum o să fie deacum încolo cazul tău. Dar gândeşte-te, că eu am chemat-o şi sunt enorm de ocupată... Ca să nu se plictisească, m'am gândit la tine. Are să-ți treacă şi timpul. Tot nu te ocupi cu nimic. Suntem înțeleşi Titi, perfect înțeleşi... Altfel renunț la serviciul pe care ți-l cer. Astea sunt condițiunile mele. Să ştii.

— Sofio, eu nu pot să te iubesc decât pe tine.

— Achită-te conştiincios de însărcinarea ce ți-am dat-o şi numai îmi face declarațiuni, dragul meu, când n'am timp să te ascult. Trebue să mă duc să-mi văd de gospodărie. E ceva nemai pomenit lucrul care 'l-am.

Aiurit de aceste recomandațiuni părăsesc însfîrşit terasa. Traversez antreul şi intrù în odaia de culcare a Sofii pe care o găsesc goală. Calc în vârful picioarelor şi deschid uşa încet la salon.

În mijlocul oglinzilor, între mobilele luxoase, văd mişcând o păpuşe frumoasă, în costum de călugăriță. Credeam că e un copil care se joacă, căreia-i place să se gătească... Erà Angelica. M'a auzit. Îşi întoarce capul. Vreau să-mi cer scuze. Îmi întinde mâna cu un surâs şi i-o sărut.

— Bonjour.

— V'am deranjat, d-nă?

— De loc, d-le. Ai făcut foarte bine. Eşti foarte surprins că mă găseşti aici? Nu e aşa? Ador însă costumul de călugăriță, de infirmieră. O femee pe vremurile astea teribile, nici nu trebue să poarte altul. Te rog să-mi zici sora Angelica, de azi înainte.

Sora Angelica! Câtă poezie a pus rostind aceste cuvinte. Fără să vreau o compar cu Sofia şi simt tot contrastul dintre aceste două ființe. În definitiv, nici Sofia nu e rău, îmi zic tot eu...

Între noi s'a stabilit repede o apropiere. Eram buni camarazi după o jumătate de oră. Cât haz a făcut ea, de rolul ce mi l-a dat Sofia!

— Eşti un paj. E amuzant! Ne mai trebue un castel..., mi-a spus visătoare.

Am vizitat împreună camera pe care mi-o rezervase mie şi am început să aranjăm amândoi biblourile. Tot timpul conversația noastră a fost animată, plăcută, plină de fantezie... N'ai fi zis că sora Angelica are o durere mare.

La dejun, Sofia ne-a plictisit oribil. N'a făcut decât să povestească metoda ei de lucru, programul ei extra-ordinar pe care-l aplică, îmbunătățirile pe cari le-a adus fermei, etc. etc. Am suportat cu resemnare. Din potrivă, sora Angelica, aveà aerul că urmăreşte cu interes toate aceste baliverne, că le înțelege şi are o admirație sinceră. Dealtfel ea consideră pe Sofia ca pe o ființă superioară, ca un fenomen şi aveà pentru ea din această cauză, un fel de cult.

Sofia în schimb erà plină de atențiuni pentru ea, o iubea ca pe o soră, o îngrijea cu un devotament care te mişca. Ce ciudate sunt femeile astea!

Totuşi simțeam că o să deviu eu favoritul d-nei Văleanu. Şi cât de ridicolă e Sofia, o să vadă atunci.

După masă ne-am retras fiecare în apartamentele noastre. La ora ceaiului am reapărut. Sora Angelica continua să fie veselă. Eram încântați unul de altul. Ce surpriză am avut, când mi-a cântat o chansonettă! Aveà o voce mică de „diseusă chic!". Părea că se amețeşte, că vrea să soarbă, să caute o uitare, în aceste clipe, care pentru mine aveau ceva nobil, un farmec nespus. Aşa ne-a trecut ziua.

Şi nici un cuvânt, nimic n'a spus de durerea ei. Eram foarte surprins şi intrigat din aceasta cauză.

Adoua zi de dimineață, mi-a batut în uşe, nu eram sculat, cu o desinvoltură de fetiță zglobie. Credeam că s'a întâmplat ceva. Mi-am facut toaleta în grabă şi m'am prezentat ei, cu un aer îngrijat. Ce haz a făcut de alarma mea!

Timpul a fost rău. Am jucat toată ziua ecarté besigue şi room. Nu ne-am mişcat dela masa verde. Se antrenà şi puneà atâta pasiune la joc, încât o tachinam şi o acuzam, că e vițioasă şi-i plac excesele.

Partidele le începea cu înfrigurare şi sfârşau prin a o obosi şi a-i da migrenă.

Această inegalitate, această stare de agitație, de detracare şi epuizare nervoasă, mă surprindeau. Ochii ei mari nu perdeau însă nimic din acea expresie de duioşie şi de iubire infinită. Ardeam de dorința de a fi confidentul ei, de a şti ce se petrece sub această fascinantă şi impasibilă maică.

Nici o aluzie, nici un cuvânt, nimic care mi-ar puteà desvălui misterul. Începeam să mă îndoesc de tot ce-mi spusese Sofia. Şi să cred că în fond e o cochetă.

Starea ei de febrilitate însă, observam cum creşte, până când coardele întinse prea mult, au plesnit într'o zi. A isbucnit într'o criză de lacrămi aşa de violentă, din senin, în cât ne-am speriat toți. Erà în timpul mesei. Sofia mi-a făcut nişte ochi, ca şi cum eu aş fi fost vinovat. Eram aşa de dezolat de această întâmplare, încât nu-mai puteam spune nici un cuvânt. Am condus-o amândoi în camera de culcare şi le-am lăsat singure. Ceva mai târziu am întâlnit-o pe Sofia şi am întrebat-o ce are în definitiv.

Ea mi-a răspuns, pe un ton de reproş:

—E o inimă, d-le, e un suflet fata asta. Ah! Ți se pare curios. Nu e toată lumea ca tine, Titi. Să-i fie egal toate pe pamânt. Asta s'o ştii. Poate găseşti că e comic, că cineva plânge, că suferă... Se poate. Din partea ta, insensibil cum eşti, nu mă miră nimic. O cât suferă mititica, e îngrozitor! Nu poți să mă înțelegi, ori câtă bunavoință aş aveà eu, să-ți spun. Tu nu ştii drama teribilă care se joacă în inima ei — fiindcă lucrul ăsta, ție îți lipseşte complect, Titi. Tu eşti un egoist, o fire rece şi închisă, căruia nu i se poate deschide inima însângerată a unei femei. Mititica e aşà de timidă, e aşa de drăgălaşe şi de bună. Sau poate oi fi vrut să-ți povestească dragostea ei... Cum vorbeşti de amorurile d-tale. Te-ai înşelat. Ți-ai făcut iluzii. Ai vrut să fii indiscret. Bărbatul ei e tot... E un lucru prea sfânt, pentru-ca să pronunțe înaintea ta, numele lui. Să-l expue curiozităței şi invidiei tale. Căci eu îți cunosc fondul, Titi. Ceeace e mai îngrozitor, e că nu are nici-o ştire despre el, absolut nici una, de atâtea săptămâni. A murit poate! Crezi? Ai vre-o idee în această privință? Ar trebui să cercetăm noi. Nu ştiu de ce, dar eu am o presimțire că s'a prăpădit. Ce spun eu—am certitudinea. Între noi fie zis, e foarte posibil. O să mai vorbim... Te las acum. Ai grije de ea, te rog. Du-te s'o vezi. Faceți o plimbare. Să vă pună caii. Au revoir.

Înainte de a ne despărți, ne-am îmbrățişat ca în totdeauna pe ascuns, după un dulap. Sora Angelica erà aceiaşi ca şi înainte de incidentul care avusese loc şi despre care nu mi-a pomenit nici un cuvânt. Aveam impresia că mă caută chiar, cu mai multă insistență, că-i devenisem aproape necesar. Simțeam că în compania mea, ea găseşte un balsam, savurează nu ştiu ce senzații...

Într'o Duminecă, m-a rugat s'o însoțesc până la biserica satului. De obicei mergeà singură. Lucrul acesta mi s'a părut neaşteptat şi m-am hotărât s'o urmăresc deaproape.

În ziua aceea avea ceva straniu în figură. Susținută numai de un efort intern care o consumà, ea mergeà grăbită, sub povara unei sugestiuni.

Eram foarte îngrijat. Pe drum m'a întrebat dacă cred în Dumnezeu, dacă poate trăi cineva fără religie. M'am prefăcut că mă retrag. În realitate, m'am furişat şi am intrat într'o strană, ca s'o observ.

Biserica sărăcăcioasă de ţară, erà înăuntru plină de femei, de copii, în cămăşi albe cu barişuri negre. M'am aşezat să nu mă vadă.

Erà palidă. Trăsăturile ei pure şi fine aveau ceva ceresc. Ochii ei luminau cu o ardoare mistică.

Când a început să citească Evanghelia, a îngenunchiat cu toată lumea. Am văzut buzele ei mişcând convulsiv, într'o încordare supremă. Am văzut-o căzând inertă pe piatra vânătă a bisericii. A leşinat. Câte-va femei s'au strâns în jurul ei. Încerc să-i dau ajutor. În aerul proaspăt al dimineţii îşi revine şi îmi mulţumeşte cu o jenă vizibilă şi cu recunoştinţă.

Sofia însă a aflat ce s'a petrecut şi bine înţeles că m'a făcut pe mine răspunzător. Sora Angelica, în urma acestui accident, a trebuit să steà mai multe zile în pat, după recomandaţia unui medic de plasă, fără să aibă însă ceva grav, ci numai nevoe de repaos.

O

În timpul acesta pe frontul Moldovei se jucà partida cea mare. Luptele dela Mărăşeşti şi de la Oituz erau în toi. Tunurile se auzeau până la noi, în cuibul acesta, unde ecoul lor, sfârşau agonia inimii unei femei. Niciodată n'a fost mai enervant şi mai blestemat ca astăzi mugetul lor sălbatic care mureà în depărtări, într-un radios asfinţit de soare. Comunicatele au ceva din tristeţea şi din solemnitatea gravă a unor „faire-pare". Sofia merge regulat la primăria din sat, să ne aducă veşti. Astăzi un soldat a adus bagajele unui ofiţer, dat ca dispărut.

Erau ale lui Văleanu.

Eram consternaţi. Nu ne gândim decât cum să ascundem această ştire dureroasă soţiei sale.

Seara m'am furişat mai târziu ca de obicei în odaia Sofii. Deastădată nu ne mai strângem în braţe, ci comentăm tragicul eveniment al zilei.

Deodată auzim un sgomot ciudat şi ne înfiorăm. Amândoi ne îndreptăm ca mânaţi de acelaş gând, spre odaia Angelichii.

Patul e desfăcut. O lumânare arde pe pupitrul de noapte. Nu e nimeni.

Pătrundem în camera de alături şi de acolo în salon, pe care-l găsim complect iluminat.

Între oglinzi un corp de femee, alb ca zăpada, ca marmura fină, zace întins pe parchet neînsufleţit. Deasupra sânurilor aveà un brâu subţire de petale roşii. Erà sângele care curgeà dintr'o rună mică. În mâna dreaptă ţinea încă un revolver mic, cu lame de sidef...

Sora Angelica s'a sinucis!

Am scos un strigăt de groază. Ne-am precipitat spre ea. Erà încă caldă. În surâsul ei, erà aceiaşi voluptate, aceiaşi melancolie, aceiaşi turburătoare enigmă pe care o cunoscusem.

Vrem să reconstituim scena. Să ştim ce a fost. Să ne explicăm...

A murit iubind, uitându-se în oglindă, ca o femee frumoasă, ca o amantă nefericită, care a vrut să rămâe credincioasă unui vis şi unui om.

Nimic nu prevedeà acest fatal desnodământ.

Suntem amândoi sguduiţi, ruşinaţi; stăm în faţa ei ca nişte complici. Sofia mă acuză pe mine... Eu însă plâng... Plâng misterul acestei morţi şi acestei vieţi.

Nicolae Tonitza: După război

Războı şi iubire

I

— Nu eşti mulțumit de situația ta?

— Fireşte că nu.

— Iată ceva nou pentru mine. Îți mulțumesc dragă Leon.

— Sunt un „ambuscat”, „Învârtit” cum se spune.

— Ei şi?

— Oricum e ruşinos...

— Fiindcă stai cu nevasta ta?

— Lizetto...

— La tine acasă... eşti un „ambuscat”?

— Neapărat.

— De ce vorbeşti aşa? Şi tu îți faci datoria.

— Ştiu.

— Da da, ți-o faci foarte bine.

— Asta o ştim numai noi...

— Leon, te rog, nu-mi place să glumeşti cu lucrurile serioase. Vezi eu d'aia nu pot pe tine, să te conving... Tu n-ai serviciu aici? Nu ți faci datoria lucrând de dimineață până seara?...

— Toți „ambuscații” îşi fac datoria.

— În orice caz, eu nu admit să mergi pe front.

— Bine.

— N'am să te las.

— Nici nu încerc.

— Nu eşti cuminte de loc.. Când te văd aşa de nemulțumit, îmi vine să plâng. Nu pricep ce caz de conştiință găseşti tu aici? Nu suntem noi bine? N'avem noi tot? Poate să fie ceva mai bine, decât când suntem amândoi, când ne iubim? Spune, spune Leon. Cum poți numai să te gândeşti la un lucru aşa de îngrozitor? A merge pe front înseamnă a muri, a mă pierde pe mine, a nu mă iubi. Mi-e aşa de necaz, încât nu ştii

cât sufer, când văd că nu pricepi lucrurile astea simple. Leon, e o nebunie, nu e aşa? Ca să-mi faci mie frică... Nu e serios? Nu te-ai gândit să aprobi acest mod de a vedeà? Eşti convins că ai să rămâi! Răspunde.

—Nu depinde de voința mea. S'ar putea să fiu trimis din ordin. Nu pot să nu execut un ordin.

—Să nu-l execuți.

—Eşti o mică proastă.

—Ah! Asta e tot ce ai să-mi spui?

—Tot..

—E monstruos!

—Linişteşte-te.

—E oribil! E nemai pomenit! E ultimul tău cuvânt?

—Lizetto ai puțină judecată. Îți faci sânge rău degeaba.

—Şi tu prea ai sânge rece mult.

—Eşti extraordinară... De ce te superi acum? De ce plângi şi nu eşti cuminte? Tu nu trăieşti în realitate. Tu trăieşti visul tău, care e al nostru. Restul nu te interesează. Dar eu care 'mi dau seama — care trebuie să-mi dau — am datoria asta, întâi şi întâi față de tine... Să ştiu ce fac în orişice moment... N'am să provoc nimic ca să plec. Am să fac tot posibilul ca să mă abțin. Deşi ți-am spus că mi-e foarte greu. Dar pentru tine am să continuu să mă „ambuschez", cât o fi posibil; cât n'o fi, atunci, draga mea, trebuie să ne resemnăm, să ne înclinăm şi să acceptăm inevitabilul.

Acestea şi le spuneau între ei soții Mircea, dimineața în pat, în momentul când îşi puneau ciorapii. Înainte de a se dà jos, Lizette nu erà încă hotărâtă să abandoneze partida, atât de rău începută. Eşecul ei, departe de a o descuraja, dimpotrivă o îndemnà să revie la şarje, în speranța de a obține un succes, o concesie, o declarație care i-ar fi convenit. Ea îl ia de gât şi-l aduce între perne, în dorința de a face ultima sforțare.

—Mai stai că mai ai timp. Ascultă, Leon. Promite-mi ceva.

—Cu placere.

—Să mă iei cu tine la Regiment.

—Nu se poate. Ordinele sunt stricte. Soție de ofițer, după unitate, în zona de operațiuni, e exclus cu totul. S'au dat ordine severe în această privință, trimise chiar de noi.

—Ba da. Ordinele astea ai să le poți călca. Sunt ordine şi ordine. Vezi asta, să refuzi de a merge pe front, cum ceream adineaori, îmi dau şi eu seama, că e greu... Dar să mă iei cu tine, să stau mai departe ntr'un sat, e ceva care în definitiv, se poate foarte bine. Nu e nici un inconvenient... Am dreptate? Ce zici? Judec bine. Mă cramponez şi eu de tine, doar mi-o reuşi ce-va... N'am dreptul?

—Doamne! Lizetto, ce ai azi? Nu; eşti nostimă! Ce ți-a căşunat?.. La serviciu au încă nevoie de mine. Nu e nici vorbă să mă trimeată. Cel puțin, eu n'am auzit pe nimini şi în tot cazul, pe nici unul din şefii mei. Singurii în măsură să ştie. Ce vorbesc ceilalți, înțelegi, că n'are nici o importanță.

—Am o presimțire...

—Mofturi. Ai mai avut de atâtea ori şi nu s'a realizat.

—De astădată e serios.

—Profet mincinos, care nu laşi să-mi văd de treburi, mă intârziezi totd'auna... te somez acum să-mi dai drumul.

El fuge din brațele ei. Ea oftează lung şi înainte de a ieşi îi spune:

—Ah, Răsboiul! Cu ce frică trăim noi femeile. Voi sunteți mai fericiți, vă dați viața, fără s'o cunoaşteți.

La biuroul organizării, secția adjutanturii dela Marele Cartier, azi au avut loc schimbări importante, nu se ştie din ce motive. Între cei mutați e şi locotenentul Leon Mircea.

Peste 3 zile el a plecat la un regiment de vânători, unde fusese repartizat, după ce şi-a luat rămas bun de la soția lui. Despărțirea a fost dureroasă. Şi oricât părea de necrezut, ea a avut loc.

II

Erà pe la sfârşitul lui Septembrie, după câteva luni. Pe străzile principale ale Iaşului, o lume imensă furnică în toate părțile, ahtiată după ştiri. Decând Capitala țărei s'a strămutat aici, în refugiu, spectacolul acesta se repetă zilnic. Mai ales se comentează azi de toți cu îngrijorare evenimentele din Rusia. Se fac tot feluri de pronosticuri, se vorbeşte de evacuare, de rezistență, etc. E un haos care deconcertează spiritele cele mai ponderate şi turbură conştiințele cele mai calme.

Pe strada Lăpuşneanu, câteva elegante îşi fac promenada obişnuită. Impasibile,

frumoase, ele au în colțul gurii, eternul surîs şi în privirea lor imperturbabilă, liniştea ființelor fericite. În înfrigurarea şi desperarea ce o citeşti pe fața fiecăruia, ele trec senine, sprintene, printre atâția curioşi, cari întorc capul şi-ți dau iluzia că, în mijlocul acestei catastrofe, ele nu sunt privite ca o sfidare, ci ca un reconfort.

Într'un „tailleur" superb, una din ele e oprită de un tânăr, care îi sărută respectos mâna. Erà Lizetta...

— Ce face Leon? Ce ştiți despre el?

— Nimic.

— A fost rănit într'un spital la Bacău.

Cu un aer natural ea dă din umeri.

— Dar nu vă pot spune nimic, domnul meu. M'am întors eri dela Odessa. Îmi pare foarte rău... Mă iertați...

Camaradul de clasă al lui Mircea, încurcat se retrage, pricepând gafa pe care a comis-o.

La câțiva paşi, dintr'un grup se desprinde un ofițer de cavalerie, bine stilat, care înaintează svelt, degajat, cu un surâs cuceritor spre dânsa.

Pe piept are o decorație rusească. Ataşat pe lângă o misiune străină, căpitanul de rezervă, Zăleanu, e pentru prima oară când nu e în automobil pe stradă.

— Bonjour Dodo.

— Bonjour Lize..., spune el încet, imperceptibil, discret.

Ei traversează şi se pierd în mulțimea anonimă. Neobservați acum, căpitanul începe o conversație intimă, cu un accent a cărui puritate lasă mult de dorit.

— Te-ai repauzat îngeraşule? Obositor drum! Nu e aşa? Extraordinar să voiajezi în aşa mizerabile condițiuni. Chiar şi pentru noi, militarii, care orice s'ar zice, suntem învățați să învingem greutăți, e oribil! Am fost îngrijat de tine în primul rând îngeraşule. Ai dormit bine? Cel puțin somnul e binefăcător întotdeauna.

— Da, da... Îți mulțumesc Dodo. Aici o să ne vedem mai rar...

— De ce?

— În tot cazul nu ca la Odesa. Ştii că am văzut aici o scrisoare care ne dă pe față: am stat la acelaş hotel şi aveam camerile noastre vis-à-vis...

— Ce importanță are, îngeraşule? Mentalitate de mahalagii!

— Trebue să fim prudenți. Şi cu tact.

— Evident.

— Chiar acum am întâlnit un prietin al lui bărbatu-meu, a fost rănit grav, ştii?

— Bietul băiat. Ce lucru supărător!

— Da, da... Şi eu când mă gândesc la tot ce am făcut...

— Îngeraşule, mâine vom avea automobilul generalului toată ziua la dispoziție. O plimbare la Prut, sau aiurea, în altă direcție... Ce zici Lize de acest proiect? Îl găseşti inteligent?

— Minunat! Ah! să scap de Iaşi... Să ies din el. Mă enervează teribil aici. Mi aminteşte atâtea lucruri...

— Fără îndoială că e mai bine pe marginea mării. Ştiu şi eu. La Odessa de exemplu...

— Dodo, ştii că Leon a fost decorat cu „Mihai Viteazul"?

— Ce importanță are!

— Nu ştiu cine a vrut să-mi facă plăcerea asta: mi-a trimes „Monitorul Oficial" în plic!

— Ce mitocănie! El însă e un brav tip.

— Eu trebue să mă despart.., după ce am făcut şi ce fac... Ce crezi? Situația mea e îngrozitoare. Când am aflat că e rănit la Bacău, am plecat cu tine la Odessa!

— Nici o alarmă. Nici un gest pripit. A fi calm însemnează a aveà cu tine cel mai bun consilier.

— Dodo, aş vreà diseară să nu mă laşi singură.

— Niciodată, îngeraşule...

— La ce oră vii?

— De vreme.

Ei au ajuns la Copou. Stau pe bancă acum.

— Îngeraşule mic, Lize... Te găsesc preocupată. Spune repede, ce ai?

— Sunt puțin tristă.

— Te rog, ai încredere în mine. Amorul meu e absolut. Sunt un om de onoare, de ce vrei să mai repet? Găsesc că e inutil... Nici o grije despre viitorul tău! Vom aşteptà evenimentele...

— Da, dar un om care te-a iubit, când te chiamă că e rănit, să-l abandonezi?

— E, ce vrei, aşa e viața, îngeraşule. Nu trebue să credem că putem trăi fără greşeli sau slăbiciuni. Însemnează a fi lipsit de tot de filosofie.

— Când mă gândesc la tot ce ne-am spus, uite nu mai departe decât pe această

bancă...

—Atunci, îmi dai voe să mă scol.

—Dodo!

—Fără îndoială. E 15-a oară când îmi vorbeşti de el. Fără îndoială e un brav tip, un om care'şi face datoria! Am o admirație pentru dânsul, dar în definitiv, e destul. Am auzit pentru azi atâta, în cât sper că nu poți să mă socoteşti ca un om fără răbdare.

—Ai dreptate... Ce face Baby?

—Ce animal îngrozitor! E o canalie mică. A avut loc o luptă omerică azi dimineață. Ştii veşnica ceartă: câinele cu pisica! Nu poate să suporte el aceste ființe, e ireductibil în ura contra lor. Ei bine, dragă Lize, a ieşit toată mahalaua Păcurari —nu exagerez—şi am asistat toți la goana teribilă, care s'a dat în stradă, în plină stradă... E şi rău crescut individul. Ține să se facă cunoscut. La Odessa figura asta, nu mi-a făcut-o încă prostul. Sunt aşà de mulțumit de el, încât hotărît am să-i schimb numele. Am să-i zic în loc de Baby, Bolşevik. Nu găseşti că e mai de actualitate?

Amândoi râd. Baby e un număr care-i amuză. Amândoi fac un haz enorm. Chestia gazdei unde locueşte Dodo, numai puțin, trece la rând. Dodo e în vervă. Şi prietena lui îl găseşte agreabil, spiritual, antrenant.

—Ce oameni aici în Moldova? E incomprehensibil, cum ştiu toți să se facă ridicoli. Ce manii!... Ce lucruri!... Ce meschinării!... Războiul a avut şi un bine. Ne cunoaştem cel puțin țara, oamenii... Îngeraşule, ştii la ce reduc tot ce am văzut eu aici? La lipsa de confort şi de bun simț. Asta e peste tot aici.

Lizeta ascultă gânditoare. Ea surâde din când în când. Privirea ei distrată, are acum ceva neliniştit. Ea îi caută, roşie, cu emoție, mâna...

—Ce e?

—Nu e nimic. Un prieten al lui Leon...

—Ce copil eşti, Lize!

—Dodo, nu putem să ne întoarcem la Odessa? Aici nu sunt fericită.

III

Într'o zi s'a întors soldatul. Căpitanul Mircea Leon, îşi făcuse datoria către țară.

Demobilizat, el a refuzat să meargă în teritoriul ocupat până la semnarea păcii, preferînd cu o strângere de inimă, să se întoarcă la Iaşi. Înainte de a sosi tovarăşul lui de griji şi de necazuri, ordonanța sa personală, îi spune fiind încă în tren:

—Să trăiți, d le căpitan, conița trebue să fie în gară.

—Nu e Nicolae. N'are ce să caute.

—Vă aşteaptă! Mă gândesc eu aşa în mine, ce o să fie, când v'o vedeà acum? Mi-aduc aminte astă-primăvară ce fù pe dumneaei când ați plecat.

—Acum ne despărțim, Niculae.

—Am înțeles să trăiți d-le Căpitan.

Soldatul a privit în ochii ofițerului şi a tăcut.

Se credea vindecat. În bivuac, în mijlocul camarazilor şi a trupei, rana cea mare pricinuită de nenorocirea lui caznică, părea că s'a închis, ca şi cea pe care o primise mai înainte în piciorul drept, în lupte.

Obsesiunea puternică şi continuă a aceloraşi idei, îi dau un fel de neastâmpăr şi el, care învățase în atâtea ceasuri grele, să se stăpânească şi să stea liniştit în fața morții, se simțea aici cu totul slab. Problema erà aceiaş: să rezişti şi să învingi şi ofițerul care luptase vitejeşte înaintea inamicului, nu se simțea în posesiunea mijloacelor, pentru a strigà ca altădată de asupra şanțurilor pustiite de mitralieră: Victorie!

Aveà tot timpul conştiința mutilatului din război. Se simțea dezarmat şi angajat într'o luptă nouă — pentru el — după atâtea luni de viață de câmp şi de pericole. Îşi da seama că deciziunea nu veneà curând şi că nu puteà întreprinde nimic.

Erà într'o după amiază, la câteva zile, după sosirea lui. Pe strada Ştefan cel Mare, în fața unei vitrine, staționau trei persoane. În acest trio strălucit, el a recunoscut pe Lizetta şi pe Dodo Zăleanu, a cărui descripție o aveà mai de mult.

Erau încă departe. Pentru prima oară a simțit groaza de a merge înainte şi nevoia de a bate cât mai repede îndărăt. În clipa când voià să dispară din naintea lor şi-a adus aminte de camaradul neleal, care a stat la spatele frontului şi i-a furat femeea. Din naintea lui n'aveà dreptul să fugă.

Ostaşul a trecut modest, calm... Ca şi cum ar fi fost o plimbare banală. Grupul l'a privit cu curiozitate.

—Are „Legiunea de Onoare" îngeraşule... Ce tip „chic"! a exclamat plin de admirație Dodo.

Se îndreaptă spre casă. În urma lui pe o stradă mică aude o voce:

—Bonjour, Leon.

El se întoarce; nu poate să răspundă nimic... Erà Lizetta.

—Ce faci? De ce nu vii să mă vezi?

—N'am ştiut unde şezi.

—Cum te-ai schimbat de mult... în bine, Leon!

—Lizetto, dă-mi voe te rog... să mă retrag.

Seara a primit un bilet: „Dragă Leon, sunt nenorocită. Vreau să te văd. Am să-ți spun multe. Sunt exagerațiuni toate... Numai pe tine te iubesc. Ard de dorința de a veni deseară la tine.” Lizetta

—E vre-un răspuns, d-le Căpitan?

—Nici unul.

El se întoarce agitat. Şi scrie pe marginea plicului: „Vino”.

—Dă asta Niculae. Glasul lui, părea că comandă un ordin de luptă. Ordonanța se uită şi el, cu ochii lui mari şi supuşi, pricepând, că e o capitulare.

Marc Chagall: Scripcarul albastru

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Baia

O afacere importantă îl reținuse pe Benedict Antoniade două zile la Craiova, în contra prevederii lui şi mai ales în contra cuvântului dat Violetti Petriki, prietena sa, la plecare.

In zadar stăruise ea s'o ià cu dânsul, deoarece îi va fi imposibil să se întoarcă chiar în seara aceia, Benedict rămăsese neînduplecat motivând oboseala unei călătorii inutile pentru dânsa.

Descinsese la hotel Minerva, şi seara a şi anunțat telegrafic cazul de forță majoră, care-l sileà să-şi amâne plecarea cu încă două nopți. Bine-înțeles a fost un motiv de alarmă la Milcoveni—reşedința lor—şi fel de fel de presupuneri, au agitat imaginația aprinsă a amantei rămasă singură. Se vedeà înşelată cu certitudine. Cu cine ştie ce d-nă din lumea bună a cetății Banilor, sau mai prozaic cu vre-o chelnăriță frumoasă de hotel.

În sfârşit evenimentul acesta erà aşa de considerabil pentru Violetta, încât îşi vedeà fericirea distrusă şi o hotărîre eroică curagioasă, o răzbunare clocoteà acum în sufletul ei.

Trenul soseà în gara Slatina, cea mai apropiată stație de cale ferată de Milcoveni, numai la câțiva chilometri. Erà pe la orele 9 dimineața, într'o zi frumoasă de vară. Nerăbdătoare, cu o privire neliniştită, în care se citeà un amestec de reproş şi de decepție adâncă, Violetta căutà vagonul-restaurant din care aşteptà, să-l vadă coborând. In adevàr, din el sare Benedict, tânăr, simpatic, cu aliură elegantă pe peronul arhi-plin de lume.

O vede numai decât şi o sărută pe amândoi obrajii cu o emoție vizibilă. Departe de a o convinge, acest lucru a întărit-o în bănuelile ei.

În trăsură, au vorbit foarte puțin. Acasă iarăşi, nimic care să-i deà de bănuit. Violetta păreà chiar că suportase bine această scurtă despărțire, aşa că el n'a pus nici o insistență deosebită, pentru ca să justifice o absență prelungită, de care nu erà vinovat.

Dejunul a fost calm, chiar prea calm, pentru ca Benedict să nu priceapă imediat

că în sufletul iubitei sale, se petreceà ceva grav. Către sfârşitul mesei el a voit o scurtă explicație, pentru ca ea, drept răspuns, să isbucnească într'o criză de lacrimi.

El o iubeà de nouă luni, de când trăiau împreună. Nici un nor nu turburase dragostea lor. Niciodată o discuție cât de uşoară nu venise să-i despartă. Benedict însă cunoşteà gelozia fără margini a prietenei sale, împotriva căreia erà foarte greu să se apere, cu toate menajamentele şi precauțiunile lui,—deşi prin purtarea lui corectă față de ea, nu puteà să-i deà nici-o ocazie. Totuşi la intervale destul de dese, el primeà drept avertisment, acestă amenințare invariabilă:

— In ziua când mă vei înşelà tu, chiar în aceeaşi zi, te voiu înşelà şi eu. Cu oricine.

De astă dată ea erà convinsă, că lucrul se petrecuse. Două nopți lipsă... Erau o probă, pentru spiritul ei exaltat.

El aşteptà cu resemnare inevitabilul.

In odaia lor de culcare, amândoi într'un avânt iresistibil şi după îmbrățişări călduroase, se păreà că lucrurile se mai aranjaseră şi că inimile îşi dobândiseră liniştea lor.

Benedict erà optimist. Violetta erà ireductibilă în hotărârea ce luase. Neapărat el n'aveà să ştie nimic. Planul ei erà simplu, îl concepuse în noaptea trecută şi aveà să-l execute în cursul acestei zile.

Alături de ei, într'o comună învecinată se află familia Virgil Trancu, unul din fiii marelui arendaş din acele părți, Ionică Trancu, compusă din soție tânără şi 3 copii. D-na Ecaterina Trancu, erà născută tot Petriki şi erà vară bună cu Violetta. Un menaj foarte unit, sobru, care petreceà mai tot anul la țară. Visul Ecaterinei erà ca Violetta să ià în căsătorie pe Benedict Antoniade şi pentru asta făceà toate sforțările şi-şi întrebuințà toate resursele spiritului ei de femee cinstită.

Se vizitau foarte des, mai ales de când se instalase Benedict cu prietena lui la Milcoveni, pe vară. Familia Petriki din Bucureşti, fusese pe vremuri comercianți mari, care scăpătaseră. Fetele primiseră o educație îngrijită şi se înrudeau cu toată burghezia bună din Capitală. Singură Violetta greşise. Inamorată de un ofițer din escorta regală, acum doi ani, ea s'a lăsat sedusă şi în urmă abandonată. Sincer compătimită de vara ei, aceasta nu aveà alt ideal decât să o ridice de unde căzuse şi să-i deà o situație regulată. Erà un lucru la care de altfel se gândeà foarte puțin Violetta, deşi i-ar fi fost plăcut să ajungă la acest rezultat, însă fără sforțări.

Incapabilă să facă un calcul şi mai ales să urmărească un scop în viață, ea erà sclava impresiunilor ei şi acum în urmă a sentimentelor violente ce aveà pentru Benedict. Ca de obicei soții Trancu, erau aşteptați la Milcoveni, astăzi fiind Duminecă, la ceai, care se serveà după toate regulele unei case bune.

Una din distracțiile cele mai plăcute, în cursul zilelor lungi şi arzătoare de vară, erà pentru Benedict şi Violetta, baia în Olt. Curtea şi casele proprietății vin pe un deal înalt de pământ roşu, la câteva sute de metri, chiar în fața apei. Un drum bun ai de parcurs din cauza ocolului pe care trebue să-l faci, până să te cobori la țărm. Aici păduri nesfârşite de răchiți, de sălcii dese, scorburoase, bănci imense de nisip, fac o impresie de frământare teribilă şi de distrucție a solului, din cauza revărsărilor puternice şi continue ale rîului.

Violetta erà o înotătoare de forță. Prietenul ei cădeà în admirația pentru tot ce făceà ea şi nu odată invitase pe soții Trancu, ca să ià parte la o scăldare în comun, pentru a-i uimi şi pe ei, cu exercițiile sale de natație...

De altfel costumul de bae erà de rigoare şi acest fel de invitație nu aveà nimic extraordinar. Totuşi Violetta evitase cu încăpățânare acest lucru, din motive probabil în legătură tot cu gelozia ei şi pe care n'a voit să şi le explice.

La orele 6 exact, docarul lui Virgil intră în curte. Perechea e întâmpinată la scară. Toată lumea păreà mulțumită. Se serveşte ceaiul. Violetta provoacă abil o discuție pe chestia băii şi rezultatul a fost că s'a decis în unanimitate, această mult aşteptată partidă.

Erau toți încântați şi mai ales Benedict, care în sfârşit triumfà, în dorința de a pune în evidență talentul iubitei lui.

„ Maillot-urile" sunt gata. In special al Violettii e superb. E un costum care, anul trecut, în timpul sezonului, la o plajă celebră, făcuse furori. El îmbrăcà corpul perfect şi-i scoteà în relief minunat formele.

In acest ținut sălbatic al Oltului, grația şi eleganța acestor două nimfe, contrastau ciudat cu viroagele şi cu albia scormonită, de furia distrugătoare a unei naturi neîmblânzite.

Ecaterina, departe de a fi mai prejos, erà foarte bine, deşi se observà o uşoară tendință de îngrăşare. Violetta erà însă impecabilă. Şi Benedict o priveà cu iubire, turburat de dorințe şi de gândul de a o şti a lui. Puțin mai palidă ca de obicei, ea aveà acum un tic nervos. Cu mâna la frunte se înclină uşor, par'că să cadă.

— Ce ai? Nu te simți bine? Vai, Violetto!...

—Nimic. E ceva trecător.

—Mai bine renunțăm...

—Nu, nu, te rog. Ce idee! Nu-i pomeni nimic lui Benedict... Te rog. Nici un cuvânt despre asta.

Grupul e complect. Se face haz de costumul lui Virgil. Cu proporțiile lui atletice, ras complect, îți face impresia unui luptător temut de circ.

Oltul e liniştit în această parte. Ceva mai încolo însă, curenți puternici agită suprafața, aşa în cât se vede numaidecât că locul e periculos.

Violetta se îndreaptă într'acolo. Crescut pe marginea Oltului, Virgil în copilăria lui, cu ştrengarii din sat, făcuse adesea-ori escapade pe aici. Erà un cunoscător al tutulor colțurilor şi găurilor...Şi arta natației, încă din anii cei mai fragezi, nu mai aveà pentru el, nici un secret.

La un moment dat Violetta, dispare brusc din ochii lor. Benedict calm, priveşte cu un surâs, neliniştea celorlalți.

—Ce copii sunteți! V'am spus că aveți să vedeți lucruri extra-ordinare. O să apară acum la suprafață! Aveți răbdare, Virgil. Dragă Ecaterino, e inutil, dacă-ți spun. Eu le văd astea în fiecare zi! Da nu se simțeà rău deloc, ma chère! Aşi, a glumit! Mai stați puțin, c'o să reapară. Nu vă alarmați...

Trec câteva minute şi nici un semn de viață. Virgil crede că e momentul să intervie, îndreptându-se cu hotărâre unde curenții păreau mai puternici.

Pentru Ecaterina sunt clipe de groază. Insuşi Benedict pare a-şi fi perdut siguranța.

In sfârşit nu e nimic. In luciul apei ies cele două ființe scumpe şi în felul cum evoluau, nu mai puteà fi vorba de nici un pericol.

—Ți-am spus eu?

—Trec spre malul celălalt.

—Se poate. Obiceiul Violettii. Asta intră în program.

Cei doi parteneri mai timizi, îşi văd acum liniştiți de baia lor. Ecaterina erà o „fricoasă" şi Benedict un începător. Lecțiile prietenei sale îi fuseseră de folos şi adeseori când se simțeà în dispozițiuni, făceà şi el tururi interesante şi curagioase.

Pe celălalt mal se petreceà cevà neobişnuit. Violetta erà împreună cu Virgil. Ea afectà o oboseală şi o slăbiciune... Aveà aerul că imploră dela el ajutor şi îngrijiri, de

care de fapt nu simțeà nevoe. Erà, bineînțeles, un truc, toată comedia de adineaori a naufragiului, în vultoarea Oltului, pentru a-l atrage la ea. Intinsă pe nisipul cald şi între răchitele stufoase cu „maillot-ul" desfăcut, cu o nonchalantă nebăgare de seamă, frumoasă şi seducătoare, în aerul acesta al zilei care se sfârşeà, ea erà ispita însăşi pe pământ.

—Virgil. N'ai înțeles Virgil, că toată asta am făcut-o ca să vii după mine? Ştiam că ştii să înoți la perfecție. Eram sigură că ai să încerci să mă scapi... Dacă ai să mă vezi că mor. Virgil sunt o nenorocită. Sunt foarte nenorocită... Te rog să mă ierți dacă vorbesc cu tine aşa... De necrezut! Te sperie? Sunt o nebună... Ah, ce nenorocită sunt, Virgil!...

Omul întâi surprins, pe urmă furat de această muzică nouă, n'a fost greu de învins de loc. Şi a cedat.

Erau retraşi sub sălciile pletoase, pe nisipul fin şi uscat, sub razele melancolice ale amurgului; şi Violetta s'a răzbunat.

In timpul acesta Benedict, apucat de o teamă instinctivă, pe care o au toți amanții, când nu au lângă ei pe cea pe care o iubesc, a avut viziunea scenei care s'a întâmplat. El a revăzut totul într'o clipă decând s'a reîntors de azi dimineață. El a înțeles „trucul"... Şi aveà în minte prezentă veşinica ei amenințare. El a înțeles că în momentul ăsta, Violetta se răzbună.

A voit dovada, cum vor s'o aibă toți nefericiții. Şi evitând curenții puternici ai apei, el a isbutit a pune piciorul pe țărmul celalt, fără greutate, simțind o putere de neînvins.

N'a avut nevoe să caute mult. In calea lui a dat de corpul delictului... A găsit „maillot-urile" amândouă. Un moment a voit să le ià cu sine şi să renunțe de a cercetà mai departe, fiind de prisos. Dar o mişcare în apropiere i-a atras atenția şi a văzut, în umbra sălciilor dispărând corpurile lor goale, care căutau, ruşinate şi de frică, să se ascundă.

El n'a strigat nimic, n'a amenințat. N'a spus un cuvânt. În durerea pe care o simțeà în clipele acelea, a făcut un singur gest: al renunțării. A înțeles că total e sfârşit. Şi s'a retras. Aveà însă o impresie bizară, pe care o ai după o înmormântare, după ceasuri întregi de şedere în picioare şi de emoțiune... Se simțeà obosit.

S'a grăbit să treacă rîul. Prudent şi precaut ca întotdeauna, el a încercat ca şi la venire, şă-şi facă drum pe unde apele îi opuneau mai puțină rezistență.

Deastădată însă n'a avut noroc. A greşit. Forțele îi erau reduse. Şi a căzut pentru ca să nu se ştie de urma lui nimic.

Ecaterina aşteptà la mal, îmbrăcată şi se enervà de această întârziere, care nu mai aveà nici un rost. Noroc că Virgil apare cel dintâi şi se linişteşte. Violetta profită ca să se strecoare şi-şi ia repede toaleta ei de peste zi.

Dar Benedict nu e nicăeri. Preocupați de fapta lor, aşteptând să isbucnească scandalul dintr'un moment într'altul, ei nu bănuiau o nenorocire.

Abia adouazi nişte copii, care duceau vitele la păşune, au găsit cadavrul lui, adus la mal de ape.

Trecuse o lună de zile de atunci. In casele albe bătrâneşti dela Milcoveni, nu mai erà nici iubire şi nici viață... Pluteau numai umbrele tăcute ale trecutului după perdelele trase.

Intr'un apartament modest, într'o casă luminoasă, într'o stradă liniştită a Capitalei, Virgil îşi instalase destul de drăguț, noua lui prietenă. La fiecare două-trei zile, el veneà dela moşie, sub pretext de afaceri, ca s'o vadă.

Erà Violetta care acum iubeà pe Virgil, cum iubise altădată pe Benedict.

Marc Chagall: Mire cu mireasă

Legatul

Mă instalasem într-un mic apartament în Boulevard Dubouchage. Colțul acesta liniștit și central din Nissa îmi erà foarte simpatic. Viața sgomotoasă de hotel, îmi devenise nesuferită. Și pe urmă eu cu proectele mele de viitor, mă găseam mai bine în această situațiune retrasă.

Venisem la Nissa întâmplător. Când am plecat din Bucureşti, nu visam să ajung aici. Intențiunea mea erà să ajung direct la Paris, unde mă aștepta o afacere importantă. Eram așà de grăbit, încât abià sosit la Viena, îmi schimb itinerariul. Ce m'a silit să fac acest lucru, să las drumul cel drept și să mă opresc la Nissa, nu pot bine nici azi să-mi explic.

Eu aveam un proect foarte serios și chiar foarte inteligent, pentru un tânăr care își are în vedere numai viitorul lui. Moștenind peste 250.000 lei dela un unchiu al meu, cea-dintâi problemă care mi-am pus-o, e: ce voiu face cu acești bani? Spiritul meu de ordine și de economie mi-a arătat numai decât adevăratul drum. Am transformat imediat creanțele din cari se compunea legatul, în numerar, în bani lichizi, în hârtii noi de câte o mie. Odată terminată această operațiune, am stat mult să mă gândesc: ce voiu face efectiv cu acești bani? Cea mai bună soluție e să merg la Paris, să examinez acolo șansele, să pipăi pulsul, să-mi plasez capitalul meu în cunoștință de cauză. Natural ideia care-mi surâdeà mai mult, erà să cumpăr valori străine. Valorile străine, orice s'ar zice, sunt cele mai bune, cele mai sigure și cele mai căutate.

Raționamentul meu erà excelent, erà solid, așa că eram încântat eu însumi de el. Am luat deci trei cecuri în valoare totală de 250.000 lei. Eram cu ele intacte când am descins în gară la Nissa.

Eram prea serios, pentru ca să mă gândesc la aventuri. Eram prea cumpătat de felul meu, pentru ca să-mi fie teamă că am să-mi cheltuesc aici moștenirea. De altfel eu niciodată n'am văzut cu ochi buni pe prietenii risipitori. Aveam pentru ei dispreț și-i evitam în mod sistematic și prudent, pentru ca să nu mă „tapeze”. Rareori, când am împrumutat vreun camarad, cu câte cinci franci sau cu câte un pol, am avut grija să-i execut, pentru ca să nu rămân în pierdere.

— Câți imbecili s'au ruinat aici! Toți au trecut pe acest peron... — a fost prima

reflecție pe care am făcut-o când m'am dat jos din tren.

După 15 zile de ședere în Nissa, mă decid să-mi iau acest apartament. L'am ales după gustul meu... Se compune din două camere și o sală de bae. Bine situat aveà vedere la stradă. În stânga o grădină de palmieri și de cactuși.

Eram liniștit. Neturburat de nimeni, gustam aici în tăcere, cu degetul pe buze, tot parfumul unei clime delicioase și admiram cu o emoțiune naivă, splendoarea acestei miraculoase naturi. Azi mai ales am stat ceasuri întregi dinaintea ferestrei mele. Am respirat mirosul îmbătător al lămâilor și orhideelor care venea de jos din grădină până la mine la etaj.

Mă găseam așa de bine. Și îmi construiam așa de frumoase planuri. Când deodată aud soneria la scară și îmi zic cu un aer distrat:

—De sigur că nu e pentru mine. Cineva caută pe unul din locatari. Pe mine n'are cine mă importunà în acest refugiu.

Totuși din conversația cu femeea de serviciu, prin fereastra deschisă, am înțeles că s'a pronunțat numele meu. Intrigat și contrariat, aștept să văd cine se anunță.

Bona apare cu o carte de vizită și înainte de a mi-o arătă îmi spune:

—O compatriotă.

„D-na Gabriella Lutzescu."

Citesc și recitesc aceste trei cuvinte. Nu cunosc. Bona surprinsă că mă grăbesc așa de puțin, îmi spune râzând, că persoana care așteaptă afară, e așa de nostimă și de elegantă, încât bărbații în România trebue să fie foarte fericiți că au astfel de femei. O rog atunci s'o introducă înăuntru. Și eu mă aranjez.

Oh, ce surpriză! Ce ridicol sunt, să nu-mi închipuesc, cine puteà fi.

—Ionel!

—Gabriello! Aici... E posibil? Ești de mult? Bonjour!... Ești singură?

Sunt mișcat până la lacrămi. Îi sărut mâinile amândouă cu recunoștință și cu plăcerea care o ai când întâlnești în țări străine pe unul din ai tăi.

Gabriella erà cea mai bună prietină a surorilor mele. Colegă de pension la Călugărițe, ea petrecuse fiecare Duminecă, la noi în familie mai mulți ani. Fiica unui colonel de artilerie din Târgoviște, s'a măritat cum a ieșit din școală, cu un mare proprietar din Ialomița. Și de atunci i-am perdut urma. Știam de la surorile mele că erà foarte nenorocită în această căsătorie. Fiind săracă, ea a luat un om inferior ei ca cultură și educație și mult mai în vârstă. Știu că au trăit câteva luni; au divorțat sau

bărbatul ei a murit la o vânătoare, n'aș puteà spune exact...

Eu însă o simpatizam și mai ales ca june încă de când veneà pe la noi în casă, îi făcusem un început de curte. Acum gândul la căsnicia ei nefericită, îmi inspirà un sentiment de înduioșare și o dorință de a mă pune cu totul la dispoziția ei.

—Te-am deranjat... Sunt sigură. Ai rămas acelaș. Serios, tacticos, cu anume obiceiuri, cu tabeturi... Vai, ce bine îmi-aduc aminte! Cum au trecut toate! Ești tot așa cu planuri, cu proiecte, cu combinații de viitor? Spune drept Ionel. Sunt convinsă că nu te-ai schimbat. Nu te-aș fi turburat de loc din liniștea în care văz că te simți așa de bine în acest apartament simpatic. Te-am găsit însă pe „lista străinilor" de aici. N'aveam de loc siguranță că ești d-ta Ionel. Forțată de împrejurări, am venit să-ți cer un serviciu și un ajutor.

—Poți să contezi pe mine, Gabriello, îi răspund eu grav.

—Mi s'a întâmplat ceva așà de extra-ordinar, în cât s'ar puteà să povestesc cui-va, fără să mă creadă. Nu, să vezi— trebue să aibă cine-va ghinionul meu, pentru ca să pățească așà ceva. Ah, nu—spun drept, mă mir cum poate să mai fie cine-va așà de tare...

Cum mai am atâta curaj și nu-mi perd capul de tot. Știi că eu eram în proces de divorţ, cu soțul meu, când a avut un accident la o vânătoare și a murit. M'am retras la Târgoviște la biata mama.

Dumnezeule, ce groapă e Târgoviștea! Mă plictiseam oribil! Am stat în situația asta mai mult timp. Într'o zi am crezut că a venit și salvarea mea. O vară a tatii, căreia noi îi ziceam: „tanti Anna la folle", din cauza curiozității și excentricităților ei, s'a oferit să mă ia iarna asta la Nissa, unde de altfel veneà regulat în fiecare an. Înțelegi, ce surpriză și ce bucurie pe mine, cum am acceptat această propunere, care mi s'a părut din primul moment ca un vis.

Am plecat. Și iată-ne amândouă puse, într'o pensiune modestă, în rue Croix de Marbre.

Din prima zi am văzut cu cine am de a face. „Tanti Anna la folle" își merita numele ce i l'am dat noi când eram copiii. Am suportat, înțelegi, că n'aveam ce face. De o lună de zile suntem aici și ce am suferit, o! nu-ți mai descriu. Poate că ai să dai din cap și n'ai să mă crezi.

Era o maniacă religioasă. Eu poate că-ți aduci aminte numai înclinațiuni de astea, n'am avut. Închipuește-ți îi căşunase să mă convertească și pe mine. Și mă

torturà cu tot felul de rugăciuni și de lecturi. Acum vre o 2 ani, trecuse la catolicism și ținea să facă din mine o adeptă nouă. Am rezistat. Am rugat-o. Am protestat. Imposibil...

Nu e tot. Mă încuià cu cheia în casă, în cele din urmă. Mă bruscà. Găseà că prea sunt cochetă, că prea mi se face curte și că nu pot să deviu în viitor de cât cocotă. În sfârșit, Ionel, ce am auzit și ce am suferit, nimeni nu poate să-și facă idee. Eri s'a întâmplat însă ce am prevăzut mai puțin.

Cum poate să aibă cineva atâta ghinion! A plecat... Unde? Nu știu. A plătit pensiunea.

Și-a luat bagajele și pe ale mele. Probabil că s'a întors în țară. E îngrozitor!... Altcineva în locul meu, ar fi înebunit în situația asta... E absurd. E stupid, nu e așa? Să rămâi cum mă găsesc eu acum. N'am nimic, Ionel. Nu mă jenez să-ți spun. Trebue să cerșesc. Să faci ceva, ca să mă pot întoarce acasă. Te rog ajută-mă. Ia-mi un bilet de tren. Să pot plecà, cel mai târziu poimâine. Ce neșansă să am. Vai e absurd. E ridicul să mă lase cineva așa. Tu nu găsești?

Asupra mea întâmplarea aceasta a făcut o impresie profundă. Gabriella însă nu erà abătută. Natura ei veselă și expansivă triumfà chiar într'o împrejurare așa de grea.

—Știi cum sunt eu acum, Ionel? Doamne cum îmi mai vine!... Exact cazul, când pe la spate i se fură cuiva hainele și rufele în bae, așa mă găsesc eu acum. Se poate o acțiune mai caraghioasă și mai răutăcioasă ca asta? Am rămas aceeași... Nu?

Aveà dreptate. Gabriella erà aceiași, cum o cunoscusem eu. Lucrul acesta mi-a făcut o enormă plăcere. I-am risipit îndată ori-ce temere. Am asigurat o de devotamentul și de concursul meu. Am convins-o chiar să mai amâne câteva zile plecarea.

De altfel, ca argument îi aduceam și că mătușa ei, poate să deà semne de viață. Supărarea ei e momentană. Poate oricând să revie.

Am stat mult de vorbă. Ce bine te simți cu Gabriella! În tovărășia ei, descoperi în tine comori noi, nebănuite, care așteaptă numai momentul prielnic, pentru a isbucni cu intensitate.

Toată noaptea n'am dormit... M'am gândit numai la Gabriella. Îmi reaminteà Duminicele și vacanțele pe care le petreceà la noi într'una, cu atâtea detalii plăcute. O văd dansând Cache-walke. Și noi împrejurul ei transportați, entusiasmați, o aplaudam de pe o scenă mică improvizată. Erà un număr de senzație în reuniunile noastre de

familie. O iubeam toți; tocmai fiindcă erà așa de îndrăcită. Mai ales cântà cupletele la modă, romanțele și ariile favorite... proaspătă, abia sosită în costumul ei de elevă la Călugărițe. Nici nu-și aruncà mantaua și începeà. Erà adorabilă. Mă vedeam, când i-am făcut declarație pentru prima oară, cum a pufnit și m'a făcut de râs, în cât rămăsesem cu o mică ranchiună, pentru această neașteptată ofensă...

A doua zi, m'am dus la pensiune, în Croix de Marbre. Și pe urmă, eràm braț la braț pe alea singuratecă, spre Cimiez. Ce ne-am spus? Oh! dacă ai puteà să-ți aduci aminte! În iubire nu știi nici odată când începe. Știi numai când te afunzi adânc.

Ne-am logodit peste câte-va zile. Am făcut logodna simplu de tot. Eram de față numai noi adică amândoi singuri, în micul meu apartament din Dubouchage. Nunta erà convenit s'o facem mai târziu în țară.

Chiar de a doua zi, vântul nebuniei a început să bată cu atâta putere, în cât în spațiu de câteva săptămâni cecurile mele, legatul meu, a rămas numai ca o amintire. Am cheltuit tot. Am asvârlit tot, râzând cu iubita mea. Ea adeseaori mă întrebà, de unde am atâția bani și cum pot să cheltuesc astfel de sume. Eu însă o liniștеam cu câte o glumă. Când insistà o asiguram, că posed sume considerabile din speculații la Bursă sau am realizat câștiguri imense mai înainte la Casino, la Monte Carlo.

Și se prindeà fiindcă n'aveam timp să reflectăm serios la lucrurile astea. Eram așa de preocupați și de absorbiți de alte chestiuni care ne făceau mai mare plăcere.

Toaletele Gabrielei! Să mă fi văzut... Devenisem maniac tot ca și „Tanti Anna la folle”, nu religios însă, ci în chestiuni mai subtile, în lingerie fină de damă bunioară... Aveam pretențiunea că mă pricep și că am gust. Gabriella făceà haz, când după un paravan sau în fața unei oglinde, înaintea unei maestre a foarfecelui îmi dam părerea. Aveau de ce să mă iubească furnizorii. Plăcerea mea erà toată ziua să fiu în magazine, să cumpăr, să cumpăr, să-i fac cadouri, să-i aduc tot ce e mai scump, tot ce e mai rar, tot ce poate încântà o femeee... Flori, bijuterii, parfumuri, biblouri, dantele. Niciodată nu mi se păreà că e de ajuns.

Unde nebunia a ajuns complectă și a atins culmea, a fost atunci când am început să frecuentăm cercurile și Gabriella, îndemnată de mine, făceà diferențe fantastice la joc. Ea se pretà caprițiilor mele, cu o grație, cu un elan dintr'o instinctivă cochetărie, mergând chiar de multe ori înaintea dorințelor, pe care eram prea timid ca să i le arăt.

Pentru mine momentul, când apăream seara târziu cu ea, la „Grand Cercle” sau aiurea, în „decolté” mare, strălucitoare de brilante și de perle, erà unic. Vanitatea,

orgoliul, satisfacția mea secretă, nu mai cunoștea limite. Eleganța și frumuseția ei, făceau senzație. Aveà atâta rasă în cât părea o regină. O lăsam să se așeze la masa verde, cu un vraf de bancnote. Și eu ca un chibiț treceam la spatele ei. Sau îmi plăcea să mă perd între curioși, să sorb efectul pe care-l făceà, în privirile tutulor ațintite spre ea. Sau să aud șoaptele celor care o admirau, o pofteau în mod tainic...

La început în primele zile, mi-aduc aminte, Gabriela făceà joc relativ mic. Un beneficiu de câte-va mii de franci, a încurajat-o, așà încât la urmă, ne perdeam vremea mai mult prin salele de joc.

Cum erà de așteptat, am căzut pe seria neagră. Într'o singură seară ne-am curățat de 100.000 franci.

Pe la orele două noaptea eram liberi. Un fapt divers. Nu ne-am emoționat deloc. Lovitura erà teribilă, însă noi nu ne dădeam cont.

Conform obiceiului am plecat să supăm la Ernest. Eram însoțiți de doi prietini, de baronul Bianchi de Carcaro, fost diplomat brasilian, un om respectabil și în vârstă. Celalt un tânăr Richietti, italian, un giovine amuzant.

Am luat o masă. Eram toți într'o vervă și într'o dispoziție nebună. Baronul povestea calm, corect, câte-va anecdote din cariera lui. La un moment dat Gabriela, îmi spune ceva la ureche, roșindu-se toată. Ea nu văzuse nici odată un „chambre séparée". I-am denunțat curiozitatea și am făcut toți haz de ignoranța ei. Ne-am mutat. Eram mai bine. Ideia fusese excelentă.

Am continuat să petrecem. Să bem din abondență șampanie. Gabriella se simte deodată rău, are o sincopă... A trebuit să i se desfacă corsajul. Să i se rupă chiar, pentru ca să i se poată da ajutor mai repede.

Richietti s'a scuzat și s'a retras ca un om bine crescut. Starea mea erà deplorabilă. Am adormit fără să pot fi Gabrielei de nici un folos.

Peste o oră erà ziuă. M'am deșteptat. Baronul făceà de gardă lângă noi. El pusese colierul de perle pe masă și așteptà ca un prietin credincios. Gabriella erà culcată pe jumătate goală, în nesimțire. Se chemase un medic în grabă. În cameră miroseà a eter.

M'am alarmat și m'am rușinat de această oribilă scenă. Și pentru prima oară am avut impresia dezastrului spre care merg.

Gabriella s'a făcut bine. Și ceeace erà invitabil s'a întâmplat. După o săptămână nu mai aveam un franc.

Trebuià să ascund adevărul. Nu-i puteam mărturisi starea în care mă găseam din lipsă de curaj, din lașitate, din iubire prea mare față de ea. Mi-erà imposibil. Trebuià să mint până la sfârșit.

Am trecut pe la Cassa Cercului unde am expus situația în care mă găseam și mi s'a dat 2000 de franci. Eram hotărât să plec imediat. Motivul pe care-l invocam e că mă reclamă afaceri urgente în țară.

Nu voiu uità niciodată veselia Gabriellei. Tot drumul am suferit din cauza asta. Ea nu înțelegeà nimic. Seninătatea și lipsa ei de grije, mă exasperau.

Ideia de a mă răzbunà îmi încolțeà în minte. Cu cât mă apropiam mai mult de patrie, cu atât îmi dădeam seama de ireparabil... Cu atât îmi îmulțeam reproșurile, regretele... Îmi reveneau în minte iluziile, socotelile cu care plecasem... Vedeam legatul meu distrus în loc să fie intact, în valori străine, în plasamente strălucite...

Aveam o idee fixă. Să mă debarasez de ea. Deși fapta nu erà a unui gentilom.

Când am intrat în țară, m'am dat jos din tren, la o stație mică... după ce i-am lăsat o scrisoare pe care o păstrez în copie:

„Ca și „tanti Anna la folle", scumpa mea Gabriello, te „plachez" și eu. E pentru a doua oară când ți se întâmplă... Vai, cum să te mai consòlez? Eu te-am iubit însă, să știi și te iubesc încă, chiar în momentul ăsta.

M'ai ruinat, e adevărat. Dar nu din vina ta, ci poate numai din a dragostei noastre. Eu nu pot să te iubesc altfel, decât făcându-ți cadouri și aducând tot la picioarele tale.

Acum când nu mai am nimic, trebue să renunț și la tine. Poate că tu m'ai fi iubit și așa. Cine știe? Eu însă vreau să fiu sincer. N'aș mai garantà de mine în condițiile astea.

Ai fost cea mai dulce și cea mai nebună dintre „maîtresse". Așa ai fost până la urmă și așa vreau să mă despart de tine.

În sfârșit, Gabriello, îți urez drum bun. Nu te mai gândi la ce a fost. Despre legătura noastră n'am să vorbesc la nimini. De acum încolo am să vegetez în mizerie și în obscuritate. Cu o amintire luminoasă și cu o singură recunoștință, pentru tine.

Mai cum se cade ca „tanti Anna la folle" îți zic cel puțin bonjour. Și te sărut pentru cea din urmă oară. Mai ales nu fi neconsolată. Haide recunoaște că nu sunt așa rău... că am fost credincios dragostii noastre, când am făcut gestul acesta... Poate urât, dar atât de necesar!"

Marc Chagall: Revoluția

Sarah

— Ce frumoasă eşti Sarah!

— Ah, lasă-mă... De câte ori n'am auzit...

— Bine, da, eu îți spun, că eşti frumoasă...

— Ei şi?

— Că-mi placi...

— Zău.

— Mult, aşa de mult, în cât...

— Vezi c'o să mă rogi ceva...

— Sigur Sarah.

— Ei şi ce vrei să mă rogi?

— Să vii cu mine. Să vorbim... Uite pe strada asta...

— Hai, dacă zici! Numai să-mi spui repede ce vrei. M'aşteaptă mama acasă.

— Eu sunt băiat bun Sarah. Să ai încredere în mine. Nu te uità că sunt numai căprar... Îți spun pe cinstea mea: nu umblu cu mofturi. Am învățat şi eu nițică carte. Sunt şi eu de neam; să nu crezi că sunt aşa... Totdeauna mi-a fost dragă o fată ca tine.

— Ai mai cunoscut una ca mine?

— Ferească Dumnezeu!

— Pentru ce nu te duci cu ea?

El o apucă de mână.

— Sarah!

— Ce n'am dreptate?

— Nu înțelegi.

— Eu nu vreau nimic... Şi pentru ce m'ai oprit, dacă îți place alta?

— Sarah!

El o apucă acum de mijloc. Ea fără să se apere, închide ochii şi se lasă în brațele lui, amețită.

Ovreica îl întreabă încet, abia respirând:

— Cum te chiamă?

— Gheorghiță.

— Gheorghiță... fii deştept!

— Sarah... — îi murmură el la ureche cu emoțiune.

— Ce vrei dela mine?

— Să mergi... La marginea oraşului... Am o odăiță cu chirie.

— Bine.

Au plecat. El aveà un ordin de serviciu pentru trei zile la Iaşi. Fusese după atâtea luni de front, clasat la un serviciu auxiliar, la Centrul de Instrucție. Căutà pe străzile „Capitalei" —o femee şi a întâlnit-o pe Sarah. Vorbeau acum amândoi, când el deodată privind în jos are o tresărire:

— De unde ai pantofii? Cine ți-a făcut rost de ei?

— Un Rus.

— Mă mir cum nu ți-e ruşine să vorbeşti cu mine!

— Şi pentru ce te superi?

— Ascultă-mă. Eşti o...

— Ce crezi că a fost ceva?

— Atunci pentru ce ți-a dat Rusul pantofii?

— Îmi ceri socoteală? Bine, eu nu ți-o dau.

— Sarah, ai dreptate... Ce prost sunt!

— Ah, Gheorghiță, taci acum... Ea îl sărută şi pe străzile murdare ale Tătăraşilor, nu e nimeni de cât numai Caporalul cu fata lui înlănțuită de mijloc.

El are o floare la ureche. Şi ea o haină stacojie, pantofi înalți şi un mers legănat şi sprinten de căprioară, care se duce înainte, pe poteci necunoscute... A luat-o la Bacău. Sarah a făcut cum a zis el. N'a mai dat pe acasă... Avea un inel de valoare dela acelaş Rus, pe care l'a vândut a doua zi, pe câteva sute de franci.

La Bacău cine nu ştià de ovreica lui Gheorghiță!

Ea stà într'o căsuță la periferie şi îl aşteptà, numai noaptea, când fugeà dela cazarmă. Erà prea credincioasă. Ofițerii, ca să se răzbune, au voit să-l mute şi-i făceau tot felul de mizerii.

— Pentru ce sunt aşa de răi oamenii ăştia?—îi spuneà ea când erau singuri.

— Pentru că eşti tu aşa de frumoasă Sarah!

Gheorghiță erà perdut. Bolnav de febră tifoidă în spitalul „Obuziere” de vreo două săptămâni, el erà condamnat definitiv de medici.

Noaptea şi câte odată chiar ziua, Sarah se furişà în spital printre sentinele, până la patul lui şi nu odată din cauza ei, se agravase starea bolnavului.

În delir el o strigà într'una: „Sarah!...”

Ea pândeà când nu erà nimeni şi apăreà atunci lângă el. Îl săruta pe gură, pe picioare, îl ridicà din pat, să-l strângă la piept, îi lingeà rănile, înțepăturile, pe care i-le făceau doctorii, ca să-i introducă serul şi morfina.

Totuşi Caporalul a scăpat cu viață şi Sarah s'a îmbolnăvit.

Într'o zi el stà prin curtea spitalului la soare, slab, în convalescență, cu scufie pe cap şi în halat vărgat.

Un cosciug trecea pe şosea... El s'a suit pe gard şi a strigat: „Sarah!”, rostogolindu-se...

În adevăr, erà Sarah.

Marc Chagall: Bucurie

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015

Păcătoasa

I

—Ah! cum te vreau!—îngână voluptos Eugenica, la urechile lui Petre și, întinzând brațele-i albe în jurul gâtului lui:

—Cum te iubesc! cât îmi ești de scump, Petre! Dar ce e extraordinar, cum ne potrivim noi! Sunt nebună... Uite sunt nebună câteodată. Am și aerul; nu? Nu-mi răspunzi? Petre, Petre, nu ai nici o atențiune azi pentru mine? De ce nu ești mai tandru? Ah! ce bărbat posomorît și tăcut am luat. Posacule! Mă desguști, vorbește! Petre, ce sunt mofturile astea? Nu mai înțeleg nimic. Te obosesc? Bine. Am să te las în pace. Te plictisesc, sigur, nu poți să stai numai cu mine. Ah! cunosc cântecul ăsta. Așa îmi trebuie, așa îmi trebuie!..

—Ai isprăvit?

—Nu... Sărută-mă!

—O singură dată, nu e așa?

—Petre, încă odată!

—N'am convenit adineaori așa?

El se execută.

—Suntem amândoi niște caraghioși, pe onoarea mea!

—O! ești rău dispus. Din ce în ce mă conving că ești rău dispus. Foarte rău dispus. Ce păcat! Vream să-ți fac o surpriză. Trebuie să renunț, trebue! Domnul e rău dispus. Ia întoarce spatele. Te rog nu te uità. Te rog fii bun și nu te uita, Petre!

El se execută.

—Poftim, ce vrei?

—Așteaptă.

Ea își face o schimbare în toaleta ei, și așa destul de sumară. Această schimbare e așa de radicală și de complectă, în cât lipsită de orice complicațiuni, e ultima expresie a eleganței femenine. Ea apare așa în fața lui, furișându-se ca și cum ar vrea să se strecoare încet, pe nesimțite, în sufletul, în inima lui... Cu mișcări de pisică, cu ochi de seducțiune scânteetoare ea se trântește alături de el, ascunzându-și fața în părul ce i

s’a despletit.

—Petre, nu știu ce să fac, să-ți plac. Ah! Nu știi cum mă descurajezi. Eu nu mai pot nimic în fața ta, nimic.. Sunt ca un sloiu de ghiață, Petre, sunt femeea cea mai nenorocită, cea mai nenorocită!...

—Ai isprăvit?

—Nu! nu! nu!

—Bine, când vei isprăvi să mă anunți.

—Posomorâtule!

—Eugenico, cel puțin asigură-te de uși... poza și toaleta asta...

—Mi-e tot una!

—Alaltăeri ai făcut acelaș lucru. Ai venit exact în acelaș costum în biroul meu, pentru ca un client care erà în sala de așteptare să te vadă...

— Mi-aduc aminte...

— E ceva ne mai pomenit!

—Ah! Cum am țipat!...

—Te cred. Dar a fost prea târziu. Vezi să nu se repete.

—Mi-e egal! Știi? Mi-e egal!

—A, te-ai supărat?

—Sărută-mă și-mi trece.

El se execută. Ea se scoală și închide ușile voioasă, fără nici o grije, ca și cum n’ar fi avut până atunci nimic de împărțit.

Apoi vine și se așează lângă el.

—Uite așa îmi place să stăm. Să stăm toată ziua, ce-mi pasă mie!

—De clientelă, de treburile mele... Asta ți-e indiferent!

—N’ai fost eri la tribunal?

—Astăzi, însă nu mă lași. Ce folos! M’a căutat un coleg... Am un proces la Curte și nouă ne arde de dragoste.

Ea se scoală și trece în fața unei oglinzi, fredonând:

—Tu nu-mi spui mie niciodată că sunt frumoasă, niciodată! Pariez că de n’aș fi soția ta, de ți-aș fi numai amantă, ai fi mai galant cu mine!

El dă din umeri ca un om care nu e înțeles.

—Petre, Petre, destul! Ah! jocul ăsta durează, se eternizează. Nu mai pot! isprăvește! Aruncă-ți masca!... masca asta de tip imposibil, de torturator, de nesuferit.

Vreau să isprăvești! Înțelegi? Vreau să isprăvești!

—Și eu vreau să nu mă mai întrerupi dela ocupațiile mele. Odată pentru totdeauna!...

—Îți promit.

—Nu mai lucrez nimic...

—Știu, Petre.

—Cheltuesc numai și petrec!

—Și numai eu sunt de vină...

—Firește!

—Acum, însă mă ierți!

—Poftim! Să ne vadă cineva. Suntem după masă. Abia am dejunat, și uite, uite ce facem... Uite, cum ești... Hal! În ce costum... Nu, că suntem nebuni... E și de râs. Parole d'honneur!... Eugenico, Eugenico, nu e serios!... Isprăvește...

—Da, da, nu e serios!

Ei se strâng în brațe. Au renunțat deocamdată la explicații. El deabia mai poate să șoptească un ultim strigăt de revoltă:

—Ce scandal!

Iar ea să-i răspundă, în culmea fericirei, victorioasă:

—Ce nelegiuire! Nu-i așa, Petre?

Cineva însă, a bătut la ușe. Advocatul se desface din brațele ei încurcat, zăpăcit, jenat, cu vârfurile urechilor roșii.

—Vezi, Eugenico, vezi? Eu am știut c'o să fim deranjați. Eu ți-am spus că nu erà momentul. Trebue să mă cheme la Curte. Mi-a venit rândul.

El întrebă:

—Cine e?

—Un client! —răspunde cineva afară.

— Mă rog, cine e?

—Un prieten.

— A, e generalul! îl asigură Eugenica, fără să-și schimbe poziția.

—Crezi?

— Sigur, ce are aface Petre... Lasă-l să aştepte!...

—Crezi?

— Da, ferește că e moșul. El e atât de indiscret. Nu știi că el are o specialitate: să vie totdeauna la momentul psihologic? De astă dată s'a întrecut. Am să-i servesc una mai pe urmă. Ai niște prieteni! E îngrozitor! Nu putem să stăm un moment singuri. Oamenii ăștia trebue să știe mereu ce facem. Ne spionează.

— Mon général. d-ta ești?

— Da, drăguță!

— Un moment să aștepți. Sunt ocupat, am o mică afacere.

— Nu, nu, vezi-ți de treabă. Caut pe d-na; vream să știu dacă e acasă?

— Poftim animalul! Ah! Lasă-mă să-i răspund.

— Eugenico, o să știe că ești aici...

— Lasă-mă!

— Mon général...

Întorcându-se la ea, care sosise lângă uşe:

— Taci din gură! Ești ridiculă! Ce vrei să faci?.. Mon général îndată!

În timpul acesta se aude soneria telefonului; Eugenica devine palidă.

— Allo! Da, da, eu... Curte, secția III. Sosesc imediat. A început? Imediat, imediat.

Petre, închide aparatul:

— Îmbracă-te!

El își adună servieta.

— Eugenico, îmi pare foarte rău; eu am avut toată bună-voința.

O sărută pe frunte.

— Nu e nimica; la urma urmei, nu ești tu... Nu e decât generalul de vină.

— Rămâneți împreună. Oprește-l diseară la masă.

El a plecat; ea trece printr'o ușe de siguranță în buduar. Părul ei bogat cade în unde pe umeri și ridicând ochii spre tavan ea șoptește:

— Ce neșansă!

Apoi, cu necaz:

— Am să-i cer socoteală generalului.

II

Eugenica Colescu e fără îndoială una dintre cele mai încântătoare femei din

societatea bucureșteană. Măritată numai de trei ani, mariajul acesta păreà ideal sub toate raporturile; el aveà la bază iubirea. Avocat distins, Petre Colescu, deși foarte tânăr încă, făcuse o carieră strălucită... Își vedeà, cu regret însă, în urmă, activitatea, restrânsă, din pricina temperamentului soției sale. Printre prietenii ce-i vizitau și cari, erau destul de numeroși, erà totdeauna, un strigăt de admirație. Ei o considerau perechea cea mai fericită din lume. Nimeni nu bănuià că această unire aveà și ea o parte slabă; erà tocmai acest exces de fericire.

Numai generalul, mai filozof, și mai bun observator, aveà alte păreri, pe care le debità la început timid, apoi cu oarecare energie.

Eugenica erà acum gata pentru atac, hotărâtă să-i facă o primire puțin călduroasă acestui amic al casei, al cărui gest fusese mai adineaori atât de inoportun.

El se instalase confortabil într'un fotoliu, își aprinsese havana, priveà vag tapetele, fără să bănuiască teribilele proecte ce se puneau la cale în camera de alături.

Generalul Iosif Tutunaru, erà un om de vreo 54 de ani, aproape alb, solid, cu o înfățișare de „bonhomme", afabil, fără distincțiune, însă galant cu femeile; erà singurul din prietenii lui Petre care îndrăznise să-i facă curte soției sale, o curte bine înțeles foarte discretă, însă stăruitoare.

El își aveà în această privință ideile lui de vechi ofițer cu experiență, care avusese în vieață, atâtea aventuri, atâtea cuceriri, de necrezut aproape.

—Orice femee la urmă trebuie să cadă, — erà maxima lui favorită, cu care agasà în toate discuțiile, păstrând încă un aer de Don Juan.

—Astăzi am să știu ce vrea—își spune Eugenica—de ce mă plictisește omul ăsta așa? O să fie amuzant, nu? N'o să mă jenez deloc. Ba bine că nu! După ceeace mi-a făcut! A, vom vedeà noi, cine va învinge, ilustre general...

Ea își face ultimele preparative ale toaletei, cu o minuțiositate de cochetă incorigibilă.

—Moș Iosif. A, bietul moș Iosif! Vom vedeà noi care din doi? Voiu face la nevoe și pe M-me Putifar... A, e așa de bătrân... Săracul! Nu e pericol. Îl voiu umili însă; îl voiu rușinà pentru toată vieața. Ca să-mi ajung scopul, n'am să-mi refuz nimic, nimic!

Ea sună. Apare femeea de serviciu.

—Să chemi te rog pe Jacques!

Chaufeurul intră cu șapca în mână.

—Să-ți schimbi cascheta!

—Da, coniță!

—Peste o oră să fii gata!

—Am înțeles, coniță.

—Ai schimbat anvelopa?

—Da.

—Bine, băete. Tragi la scară, știi obiceiul; mă anunți.

Eugenica e într'o robe de chambre, cu pieptul desfăcut puțin în față, cu brațele goale, în dantele, gura ei mică are o mișcare de neastâmpăr; în figură i-se citește o stare de supraexcitare ce o transformă, o face de nerecunoscut, și îi dă strălucirea, imaginea expresivă, a unui demon frumos.

Ea sună din nou:

—Să vie aici, d-l general.

El intră cu o mișcare largă și cu un surâs de om de lume.

—Bonjour, mon brave, bonjour mon général! În sfârșit, în sfârșit, te-ai ținut de cuvânt. Ai venit mai de vreme ca de obiceiu la noi. Te rog să mă ierți că te-am făcut să mă aștepți. Dar știi ce insuportabile suntem noi, femeile, cu toaleta noastră. Știam că ești dincolo, însă nu mă puteam decide să mă grăbesc.

—Doamnă, sunteți... zeița Afrodita când iese... din spuma mării.

—Mon général, mon général, să fim serioși!

—Să-mi dau osteneala, Doamnă!

—Bravo, așa îmi place!.. Totdeauna ataci. Totdeauna înainte, niciodată înapoi...

—Ce să fac, Doamnă? Așa e meseria mea de militar, în care am îmbătrânit...

—E foarte frumos. Ei, succes și de aici înainte!

El nu i-a dat încă drumul mâinii pe care a sărutat-o, cu un respect și cu o curtoazie desăvârșită. Ea n'a făcut nimic ca să și o ià înapoi.

Erà bine azi generalul. Erà „în formă". Păreà mult mai tânăr ca în zilele celelalte. Pentru prima oară ea îl găseà amuzant, plăcut, interesant. Acest „colos" nu erà așa de antipatic, cum i-se păreà la început.

Acest bătrân nu erà așa de ridicul și de respingător, cum și-l închipuise până atunci. Erà un om, un bărbat. În fața lui se simțeà turburată.

Hotărîtă să-l braveze, să-i facă o farsă, de care aveà să râdă la urmă cu poftă, ea îi suferea ascendentul; privirea lui puternică și clară îi impuneà.

Eugenica simțeà ceva ciudat, nervos, efectele unei senzațiuni bizare, pe care nu

o mai avusese multă vreme. Cu o volubilitate în voce, cu o privire intensă îi spune:

— Ia loc, mon général. Nu știi câtă plăcere îmi faci. Ah! Îmi ești un bun prieten... Acum văd! Vii să mă vezi. E foarte frumos asta din partea dumitale, d-le general... Uite, nu știi cât sunt de recunoscătoare... Cât am să țin de azi înainte la dumneata.

Această primire neașteptată dărâmă calmul generalului:

— O, doamnă!...

Ea îi întinde mâna cu o grație, cu o insistență deosebită.

— Da, da, să fim prieteni!... Am nevoe... Îmi promiţi?

— Vai!

— Eziți?

— Dimpotrivă. Nu știu ce să cred.

— Mon général, mon général. Să-mi dai voe. Ascultă-mă. Avem să ne înțelegem îndată. Întâi: am să fiu indiscretă. Iosif... e un nume greu, de Biblie. Ah, nu zice nimic. Femeea care te-a iubit, mon général, cum ți-a zis?

— În multe feluri.

— Iosif, în orice caz, nu.

— Ai dreptate.

— Sif... Sif, mon brave... îți place? Eu așa am să-ți zic.

— Fie.

— Nu ești mulțumit?

— Coniță, râzi de mine.

În ochii ei sunt câte-va lacrămi.

— E posibil? Cum mai e posibil, să-ți închipueşti asta?

— Totuși e de necrezut.

— E adevărat... E adevărat...

— Mă iubești?

— Cum poți să te mai îndoești? Ce probă vrei să-ți dau? Mai e nevoe de vreuna! Dar e clar... Ah! dacă-ți dau tot. Tot... Sunt gata. Ia, Sif. Pentru numele lui Dumnezeu... Ce faci? Un general e mai întreprinzător. Uite eu închid ușile... am cheia în mână.

Ea se duce și se întoarce.

— Ce zici?

Sif rămâne împietrit. El o privește, îi surâde ca un copil cuminte, îi sărută mâinile amândouă. Nu răspunde încă nimic.

—Sif, mon brave... vrei o probă? Vrei o probă decisivă, că vreau să fiu a ta? Iat-o. Iat-o. Grăbește-te până e timp.

Ea își desface agrafa din față. „Robe-de-chambrul" alunecă moale, cu un foșnet ușor, de-a lungul corpului jos. Se apropie, astfel de el și dintr'un salt e la gâtul lui.

— Sif, sunt a ta!

Ofițerul se desmeticește la această atingere dulce, neobicinuit de dulce. Se simte biruit, învins, ca o jucărie a ei și abià îi zice:

—O, mersi.

El o strânge cu putere la pieptul său lat, pe tunica lui cu brandenburguri, încât ea e aproape, să strige.

—Nu visai asta, Sif. Eu însă știam, o prevedeam demult. Mi-e indiferent, cum mă judeci. Eu sunt fericită... Ah! Pot s'o spun...

Deodată cine-va bate la ușe. Generalul e în mijlocul odăii.

—Cine e?

—Sif! Nu te sperià. E șofeurul. Mă anunță că automobilul e la scară.

Făcând câți-và pași, pe covor, agitat, el îi se adresează cu un tremolo în voce:

—Doamnă, nu e prudent ce facem. Trecutul meu, prietenia mea pentru Petre, mă face să fiu cu băgare de seamă. E și o chestiune de conștiință aici...

—Sif, e prea târziu...

—Regret, dar vedeți, acum mi-am adus aminte. E prea grav... E inutil.

Din nou bate la ușe.

—Coniță, automobilul.

—Bine, Jacques. Mon général, să-mi dai voe, să-ți spun... Ești un laș!

Și se scoală repede din așternutul în care sta îngropată. Ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic:

—Mon général, am să te rog, să treci în odaia cealaltă; mă îmbrac.

III.

Sunt orele 6. La Șosea echipagele au început să-și facă apariția. Mișcarea care e de obicei la această oră, nu a atins încă punctul culminant. Pe aleea pietonilor e lume mai multă și animația mai mare. Generalul Iosif Tutunaru, cu doi tineri, unul în dreapta și altul în stânga, merg încet de vorbă, cu capul gol, lovind din când în când

cu bastonul, nisipul de pe alee. Ceva mai departe îi urmează o trăsură luxoasă de piață.

—Mon général, fii sincer... Știu că-i vezi foarte des... D-na Colescu e extraordinară. Ah, ce femee! Ce femee! Bucureștiul tot e amorezat de ea.

—Aveți dreptate, băeți.

—Se pare că nu e nimic de făcut. Adoră pe bărbatu-său. Ce crezi?

Generalul nu răspunde nimic.

—Pe onoarea mea, mon-cher... Ca să fii iubit, de o astfel de femee, trebue să ai șansă... Colescu a avut-o! Bun băiat. Nu es decât împreună. Se ține de el, mon cher, e puțin lucru asta? Are aerul să fie nebună după el. Ce zici, mon général?

—Nu știu nimic, băeți.

—Uite-o... singură!

—Nu se poate.

—Dacă-ți spun...

—Ce încântat sunt, că e fără Colescu. Semn că o să-și ia un amant.

— S'o mănânci! Are ceva femeea asta, de te dă gata din întâia clipă.

—Fie vorba între noi, mon général, taci ca un motan.

—Dragii mei, sunteți copii. Eu sunt un ramolit. Ce să mă mai amestec?

—O viață întreagă ai făcut pe modestul. Nu putem mâncà o pâine depe urma d-tale.

Într'un „Torpedo" splendid, Eugenica cu Jacques la „volan", trece într'o viteză nebună, printre teii înfloriți, printre șirurile de trăsuri, cari merg potolit pe șosea.

Au ajuns la Minovici.

Oprește.

Jacques stopează.

— Jacques, pentru ce ai oprit motorul?

— Conița dorește să meargă înainte?

— Da, băete.

—Am înțeles.

Au trecut de Băneasa.

— Jacques, oprește!

—Conița dorește, chiar aici?

—Nu, lângă pădurea asta. Treci șanțul. E un drum de care, nu? Am puteà merge pe el.

— Cum bine-voeşte conița.

— Doamne, ce frumos e! Stai te rog aici. Jacques să ne dăm jos. Acum poţi să opreşti motorul. Nu mi-aşi fi putut închipui, că lângă Bucureşti poate să fie un colț aşa de poetic. Oamenii la țară sunt mai fericiți decât noi, îmi vine să cred câteodată.

— Da, coniță.

În stânga e o tarla de porumb. Porumbul a crescut aşa de mare, în cât omul nu se poate vedeà călare.

— Jacques, mi-ar fi frică să trec pe aici.

— De ce coniță?

— M'aş simți aşa de singură. Şi totuşi mi-ar place...

— Încercați... Nu e nimeni.

— Jacques. Vino după mine.

— Conița nu trebue să aibă nici o grije.

— Să mă aperi tu. Mai aproape Jacques! Mai aproape. Ca să mă aperi.

— Conița crede că e nevoe?

— Doamne, ştiu eu? Jacques.

— Coniță...

Ea îl apucă intenționat de mână.

— Sunt mai sigură aşa.

Mâna asta aspră, brutală, stângace, ea o strânge cu un fel de plăcere. O trage după ea, nu-i opune nici o rezistență. O aşteaptă puternică, dureroasă, să se înfigă în spatele ei, în jurul mijlocului ei, delicat, ca să țipe... Ea se întoarce cuprinsă de nelinişte, palidă şi se uită în ochii lui.

— Jacques, am obosit.

— Conița ar puteà să şadă.

— Să stai şi tu lângă mine.

— Cum doreşte, conița.

— Da, dar cum? Jos, pe pământul gol... O să putem?

Jacques e un tânăr simpatic, brun, un tip de „buldog“ încăpățânat, cu ochi vioi şi fața rasă. Sub aerul lui cuviincios, el ascunde o îndrăzneală, fără margine. Mişcările lui sunt repezi, pasul decis, tot caracterul lui se acordă cu meseria lui de şofeur.

— Nu ne vede nimeni, Jacques...

— Nu, coniță.

— Jacques, Jacques. Ce faci? E cu putință? Te rog... Te rog. Ai milă puțin de mine. Cât de puțin... Jacques. Pentru-ce faci asta?

— Coniță e păcat de rochie...

— Jacques, ai răbdare. Vai! Nu pot... Gândește-te puțin la mine. Jacques! Jacques! Sunt perdută!..

O

Automobilul se întoarce. Ea stà în fund și șoferul la locul lui în față.

El sare acum corect, cu un salut adânc, deschizând ușa stăpânii sale în pragul casei.

— Bună seara, Jacques —îi spune ea cu un surîs.

—Sărut mâna, coniță—răspunde smerit.

—Petre, am avut un accident... Privește mâinile, spatele, mai ales spatele... sunt vânătă, e o rană. Am căzut de pe scara automobilului. Petre e îngrozitor... tot corpul, sufer. A fost tare, așa de tare!... Toată viața am să-mi aduc aminte!

—Te îngrijesc eu.

—Merci, Petre. Nu e nimic grav. Sunt mulțumită... Plimbarea asta mi-a făcut așa bine.

—Știi că s'a pronunțat Curtea. Am câștigat procesul.

—Bravo! Şi tu ești mulțumit atunci?

—Firește.

Alexis V. Drăculea

În retragere. Schițe şi nuvele din răsboiu

1918

91

Marc Chagall: Plimbarea

Contemporary

Literature Press

http://editura.mttlc.ro

The University of Bucharest. 2015

Contemporary
Literature Press

http://editura.mttlc.ro
The University of Bucharest. 2015